

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Грінченко Р.В.

_____ (підпис)

“26” листопада 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр**

зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Економіка та стратегія розвитку підприємства»

на тему: **«Стратегічні напрямки зниження
витратоемності продукції в ПАТ «Одескабель»**

Виконавець: студент центру заочної та
вечірньої форм навчання

Костанян Карен Матевосивич

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

канд екон. наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Єгупов Юрій Артемович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПОШУКУ РЕЗЕРВІВ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ.....	6
1.1. Витрати підприємства: поняття, види та класифікація.....	6
1.2. Система індикаторів витрат та витратоефективності продукції у виробництві кабельної продукції.....	18
1.3. Фактори та методи оптимізації витрат у виробництві продукції кабельної промисловості.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ»	35
2.1. Аналіз виробничої діяльності ПАТ «Одескабель».....	35
2.2. Аналіз складу і структури поточних витрат ПАТ «Одескабель».....	45
2.3. Аналіз показників витратоемності продукції в ПАТ «Одескабель».....	54
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ».....	62
3.1. SWOT-аналіз ПАТ «Одескабель».....	62
3.2. Стратегічні напрямки зниження витратоемності продукції в ПАТ «Одескабель».....	69
3.3. Економічне обґрунтування заходів щодо зниження витратоемності продукції в ПАТ «Одескабель».....	74
ВИСНОВКИ.....	81
Список використаних джерел.....	85

ВСТУП

Одним з найважливіших напрямків підвищення ефективності діяльності промислового підприємства є зниження витратоємності продукції. Останнє відноситься до складу ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності та ринкової стійкості підприємства.

Особливе значення дана проблема має для підприємств з високим рівнем матеріало- та енергоємності продукції, що випускається. До складу останніх відносяться і підприємства кабельної промисловості. Виробництво кабельної продукції вимагає значної кількості дорогої сировини, в першу чергу мідної катанки і широкої номенклатури полімерних матеріалів. Крім цього, технологічні процеси виготовлення кабелів характеризуються високим споживанням енергії, особливо під час плавлення металів і формування полімерних елементів.

Тенденція до постійного зростання цін на сировину, енергоресурси та паливо, що спостерігається останніми роками, значно актуалізує проблему пошуку ефективних рішень щодо зниження матеріалоємності, енергоємності та паливоємності продукції на підприємствах кабельної галузі. Крім отримання економічного ефекту, вирішення цих завдань дозволяє суттєво зменшити шкідливий вплив кабельного виробництва на довкілля. Ефективне використання матеріальних ресурсів сприяє відповідності міжнародним стандартам, таким як ISO 14001.

Пошук резервів зниження витратоємності продукції сучасного підприємства потребує використання системного і комплексних підходів і об'єднує практично всі напрямки діяльності підприємства, включаючи виробничу, комерційну, інноваційну, соціальні та екологічну.

Дослідження проблеми зниження витратоємності продукції на підприємствах кабельної промисловості має наукову та практичну значимість, що і визначило вибір теми даної кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз внутрішньовиробничих резервів зниження витратоємності продукції на підприємствах кабельної промисловості на прикладі ПАТ «Одескабель» – провідного підприємства галузі.

Об'єктом дослідження виступають зовнішні та внутрішні фактори й умови, що впливають на формування поточних витрат на підприємствах кабельної промисловості.

Предметом дослідження є внутрішньовиробничі резерви, напрями та шляхи зниження окремих складових витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель».

Практичне значення роботи полягає у розробці комплексу заходів, спрямованих на зниження витратоємності продукції ПАТ «Одескабель», та економічному обґрунтуванні доцільності їх впровадження на аналізованому підприємстві.

В першому розділі роботи досліджено теоретико-методичні аспекти пошуку внутрішньовиробничих резервів зниження витратоємності продукції на підприємствах кабельної галузі. Зокрема, проаналізовано економічна сутність поточних витрат підприємства, їх класифікація та структура. Розглянуто показники собівартості та витратоємності продукції підприємств кабельної промисловості. Окремий підрозділ присвячений розгляду галузевих особливостей в контексті визначення напрямків та шляхів зниження витратоємності продукції.

Аналізу витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель» присвячений другий розділ кваліфікаційної роботи. Тут досліджено динаміка основних показників результативності діяльності підприємства, здійснений аналіз його фінансового стану за період з 2019 р. по 2023 рік. Проаналізовано склад поточних витрат за виданими господарської діяльності підприємства, досліджено склад і структура операційних витрат за економічними елементами, співвідношення динаміки окремих статей накладних витрат і собівартості реалізованої продукції. В окремому підрозділі роботи здійснений аналіз динаміці показників

витратоємності продукції за період з 2016 р. по 2023 рік. На основі методів математичного моделювання побудовано модель тренду витрат на 1 грн. реалізованої продукції та здійснений прогноз рівня останніх на 2024 рік.

В третьому розділі надані авторські пропозиції щодо мобілізації виявлених на підприємстві резервів зниження витратоємності продукції. Економічна ефективність та доцільність практичного впровадження останніх обґрунтовано відповідними техніко-економічними розрахунками.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 53 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок. Робота містить 20 таблиць та 21 рисунок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПОШУКУ РЕЗЕРВІВ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1.1 Витрати підприємства: поняття, види та класифікація

Сутність витрат полягає у відображенні використання ресурсів підприємства для здійснення господарської діяльності та досягнення фінансових результатів. Витрати відображають спожиті матеріальні, трудові та фінансові ресурси, необхідні для виробництва продукції, надання послуг чи виконання робіт, і формують собівартість, яка є базою для ціноутворення. Вони є ключовим елементом, що визначає прибутковість підприємства, впливаючи на рівень його рентабельності та конкурентоспроможності. Управління витратами дозволяє підприємству ефективно використовувати ресурси, мінімізувати собівартість і забезпечувати стійкий фінансовий розвиток.

Витрати — це економічні ресурси, які підприємство використовує для здійснення своєї діяльності з метою отримання доходу. Вони є однією з ключових складових собівартості продукції, послуг або робіт і відображаються у фінансовій звітності підприємства [10]. Витрати характеризують кількість матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, що були витрачені на виробництво, реалізацію продукції або інші господарські потреби. Розглянемо категорію «витрати» з точки зору економічного змісту, фінансового та юридичного аспектів [41;53].

Економічний зміст витрат полягає у відображенні вартості ресурсів, спожитих підприємством у процесі здійснення своєї господарської діяльності, для досягнення економічних цілей. Витрати представляють собою частину вкладеного капіталу, яка використовується для виробництва продукції, надання послуг чи виконання робіт, і входить до собівартості. Вони визначають обсяг необхідних економічних зусиль для отримання прибутку та впливають на фінансові результати підприємства. Ефективне управління витратами дозволяє

оптимізувати ресурси, підвищити рентабельність і забезпечити конкурентоспроможність підприємства на ринку;

Фінансовий аспект витрат полягає у їхньому безпосередньому впливі на фінансові результати підприємства, зокрема на формування собівартості продукції, рівень прибутку та рентабельності. Витрати визначають обсяг ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності, та впливають на розмір доходів і прибутку. Контроль і оптимізація витрат забезпечують фінансову стійкість підприємства, зменшують ризики збитковості та сприяють досягненню стратегічних цілей. Крім того, фінансовий облік витрат є важливим інструментом для управління грошовими потоками, планування бюджету та забезпечення прозорості фінансової діяльності.

Юридичний аспект витрат полягає у їхньому правовому регулюванні, яке визначає порядок визнання, обліку та оподаткування витрат підприємства. Згідно із законодавством, витрати повинні відповідати певним критеріям, таким як доцільність, обґрунтованість і документальне підтвердження, щоб бути врахованими при визначенні об'єкта оподаткування. Це включає відповідність витрат до господарської діяльності підприємства, а також їх належне оформлення у вигляді первинних документів, таких як накладні, акти виконаних робіт тощо. Юридичний аспект витрат забезпечує захист фінансових інтересів підприємства, прозорість господарських операцій та дотримання податкового законодавства.

Функції витрат відіграють ключову роль у діяльності підприємства, забезпечуючи основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вони допомагають формувати собівартість продукції, оцінювати ефективність використання ресурсів, здійснювати контроль за фінансовою дисципліною та оптимізувати витрати. Завдяки функціям витрат підприємство може проводити аналіз діяльності, виявляти проблемні зони, прогнозувати майбутні фінансові результати та розробляти стратегії розвитку. Крім того, витрати є інструментом регулювання бізнес-процесів і стимулювання ефективності, що сприяє

підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню фінансової стійкості підприємства. Перелік основних функцій витрат представлено на рис. 1.1.

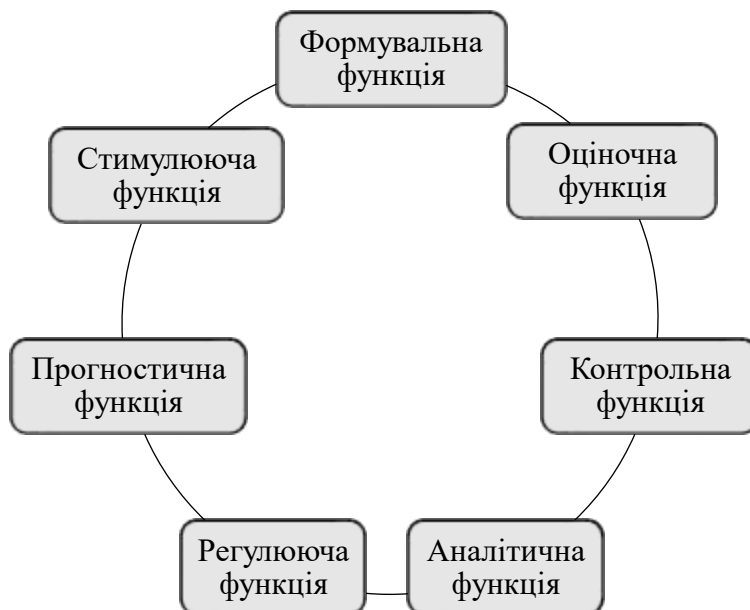

Рис. 1.1 – Основні функції витрат (Авторська розробка)

Розглянемо дані функції та їх роль у діяльності підприємства більш детально.

Формувальна функція: витрати формують собівартість продукції, послуг або робіт, яка є основою для визначення їх ціни. Завдяки цьому підприємство може встановлювати конкурентоспроможні ціни, які покривають витрати та забезпечують отримання прибутку. Ця функція дозволяє підприємству оцінити мінімальний рівень цін, необхідний для безбиткової діяльності.

Оціночна функція: витрати служать індикатором ефективності використання ресурсів підприємства. Аналіз витрат дозволяє оцінити продуктивність виробничих процесів, економічність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Це допомагає керівництву оцінювати, наскільки раціонально організована діяльність підприємства.

Контрольна функція: витрати забезпечують основу для контролю за дотриманням бюджетів і планових показників. Порівняння фактичних витрат із запланованими дозволяє виявляти відхилення, аналізувати їх причини та

приймати коригувальні заходи. Ця функція допомагає уникати перевитрат і забезпечувати фінансову дисципліну.

Аналітична функція: витрати дають можливість проводити глибокий аналіз фінансової діяльності підприємства. За допомогою класифікації витрат (за статтями, центрами відповідальності, напрямками діяльності) можна виявляти сильні та слабкі сторони бізнесу, ідентифікувати джерела перевитрат та знаходити резерви для їх оптимізації.

Регулююча функція: витрати є важливим інструментом для управління бізнес-процесами. Зміна рівня витрат може регулювати обсяги виробництва, оптимізувати структуру ресурсів, впливати на цінову політику та конкурентоспроможність підприємства. Наприклад, скорочення непродуктивних витрат дозволяє знизити собівартість продукції та підвищити її дохідність.

Прогностична функція: аналіз витрат використовується для прогнозування майбутніх фінансових результатів підприємства. На основі тенденцій витрат можна моделювати сценарії розвитку бізнесу, оцінювати вплив різних управлінських рішень і формувати стратегічні плани. Це забезпечує підготовку до можливих змін у ринковому середовищі.

Стимулююча функція: оптимізація витрат мотивує керівництво та працівників до підвищення продуктивності праці, зменшення непродуктивних витрат та впровадження інновацій. Витрати стають інструментом стимулювання більш ефективного використання ресурсів та організації діяльності.

Таким чином, функції витрат охоплюють формування собівартості, оцінку ефективності ресурсів, контроль за фінансами, аналіз бізнес-процесів, регулювання діяльності, прогнозування та стимулювання розвитку підприємства. Розуміння цих функцій дозволяє підприємству забезпечити фінансову стійкість, оптимізувати витрати та досягати стратегічних цілей.

Класифікація витрат є важливим інструментом управління на підприємстві, оскільки вона забезпечує структурований підхід до аналізу,

планування та контролю витрат. У табл. 1.1 представлено основні цілі та причини необхідності класифікації витрат на підприємстві.

Таблиця 1.1 – Основні цілі та причини необхідності класифікації витрат

№	Ціль	Причина
1.	Аналіз витрат	Класифікація дозволяє виявити, які витрати є найбільш значущими, оцінити їхній вплив на собівартість продукції та знайти шляхи для їх оптимізації
2.	Планування ресурсів	Завдяки поділу витрат за категоріями (прямі, непрямі, змінні, постійні тощо) підприємство може точніше прогнозувати необхідні ресурси та встановлювати реалістичні фінансові плани
3.	Прийняття управлінських рішень	Класифікація витрат допомагає керівництву визначати, які витрати можна скоротити, як оптимізувати процеси та які інвестиції можуть принести найкращий результат
4.	Контроль і облік	Систематизація витрат дозволяє більш ефективно контролювати їх використання, уникати перевитрат і вести детальний бухгалтерський облік
5.	Встановлення собівартості продукції	Завдяки класифікації витрат можна розрахувати точну собівартість продукції чи послуг, що є основою для формування ціни та оцінки рентабельності
6.	Оцінка ефективності діяльності	Розподіл витрат за видами діяльності дозволяє оцінити прибутковість кожного підрозділу чи проєкту, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо їхнього розвитку
7.	Фінансовий контроль	Класифікація витрат сприяє виявленню відхилень від бюджету та забезпечує своєчасне реагування на можливі проблеми
8.	Мотивація персоналу	Розуміння структури витрат допомагає формувати мотиваційні програми, спрямовані на скорочення витрат і підвищення ефективності роботи
9.	Адаптація до ринкових змін	Умови ринку постійно змінюються, і правильна класифікація витрат дозволяє швидше пристосовуватися до нових умов, таких як зростання цін на матеріали чи зміна попиту
10.	Підтримка стратегічного управління	Класифікація витрат є основою для визначення довгострокових стратегій, таких як інвестування в інновації, вихід на нові ринки чи впровадження енергоощадних технологій

(Авторська розробка)

Необхідність класифікації витрат підприємства викликана низкою причин, пов'язаних із потребою в ефективному управлінні ресурсами, контролі витрат і

досягненні стратегічних цілей. До основних факторів, що обґрунтовують необхідність класифікації витрат, відносяться (див. рис. 1.2)

Рис. 1.2 – Фактори, що обґрунтовують необхідність класифікації витрат
(Авторська розробка)

Таким чином, класифікація витрат є необхідною для забезпечення прозорості, керованості та ефективності фінансової діяльності підприємства, а також для досягнення його стратегічних і оперативних цілей.

Класифікацію витрат на підприємстві представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація витрат на підприємстві

№	Класифікаційні ознаки	Види витрат
1.	За сферою виникнення	- виробничі; - невиробничі.
2.	За видами діяльності	- операційної діяльності; - інвестиційної діяльності; - фінансової діяльності.
3.	За видами витрат	- елементи затрат; - статті калькуляції.
4.	За ступенем однорідності	- одноелементні; - комплексні.
5.	За порядком віднесення на період визначення прибутку	- на продукт; - на період.
6.	За часом віднесення	- поточні; - майбутніх періодів; - майбутні.
7.	За економічним змістом	- прямі; - непрямі;
8.	За відношенням до господарського процесу	- основні; - накладні.
9.	Залежно від прийняття рішень	- релевантні; - нерелевантні.
10.	За поведінкою щодо обсягу виробництва	- постійні; - змінні.
11.	За можливістю контролю	- контрольовані; - неконтрольовані.
12.	За місцем виникнення і центрами відповідальності	- у структурному підрозділі; - поза структурним підрозділом.
13.	За доцільністю	- продуктивні; - непродуктивні.
14.	За календарним періодом	- поточні; - одноразові.
15.	За строком планування	- короткострокові; - середньострокові; - довгострокові.
16.	В залежності від потужності	- обов'язкові; - дискреційні.
17.	За місцем виникнення	- витрати на виробництво; - витрати на збут; - адміністративні витрати.
18.	За економічною сутністю	- матеріальні витрати; - витрати на оплату праці; - витрати на амортизацію основних засобів.

Розроблено за даними [6;7;8;13;28;29;30;33;36].

Розглянемо окремі види витрат більш детально.

Витрати на виробництво виникають безпосередньо в процесі виготовлення продукції або надання послуг. До них належать витрати на сировину, матеріали, енергоресурси, оплату праці виробничого персоналу, амортизацію виробничого обладнання, а також витрати на утримання й ремонт виробничих приміщень. Вони є основною складовою собівартості продукції, тому їх точний облік і оптимізація мають вирішальне значення для конкурентоспроможності підприємства.

Витрати на збут пов'язані з реалізацією готової продукції, її доставкою до клієнтів і просуванням на ринку. До них належать витрати на транспортування, пакування, зберігання продукції, оплату праці працівників, які займаються збутом, маркетинг і рекламу, участь у виставках, а також комісійні виплати агентам чи посередникам. Ефективне управління цими витратами дозволяє не лише знизити собівартість, але й підвищити привабливість продукції для споживачів [20].

Адміністративні витрати виникають у процесі загального управління підприємством і не пов'язані безпосередньо з виробництвом або збутом продукції. До них належать оплата праці управлінського персоналу, витрати на утримання офісу (оренда, комунальні послуги), канцелярські витрати, витрати на інформаційні технології, юридичні й консультаційні послуги, а також представницькі витрати. Раціоналізація цих витрат є важливим аспектом підвищення загальної ефективності діяльності підприємства.

Матеріальні витрати включають вартість сировини, матеріалів, комплектуючих, енергоресурсів та інших матеріальних ресурсів, які безпосередньо використовуються у виробничому процесі. Вони можуть бути як основними (сировина для продукції), так і допоміжними (мастила, пакувальні матеріали). Ефективне управління цими витратами передбачає раціональне використання ресурсів, скорочення залишків, утилізацію відходів і пошук дешевших альтернатив без шкоди для якості продукції.

Витрати на оплату праці пов'язані з оплатою праці працівників, включаючи основну заробітну плату, додаткові виплати (премії, надбавки, компенсації) та відрахування на соціальне забезпечення. До цієї категорії входить оплата праці як виробничого персоналу, так і адміністративного або збутового. Оптимізація цих витрат можлива через автоматизацію, навчання персоналу для підвищення продуктивності та створення ефективних мотиваційних програм.

Витрати на амортизацію основних засобів відображають знос основних засобів, таких як обладнання, будівлі, транспорт, які використовуються у виробничій, збутовій чи адміністративній діяльності. Вони розподіляються на періоди експлуатації активів і включаються в собівартість продукції. Ефективне управління цими витратами передбачає оптимізацію використання основних засобів, своєчасну модернізацію та вибір амортизаційної політики, що відповідає реальним потребам підприємства.

Виробничі витрати безпосередньо пов'язані з процесом виготовлення продукції або надання послуг. До них належать витрати на сировину, матеріали, оплату праці виробничого персоналу, енергоресурси, амортизацію виробничого обладнання, утримання цехів і ремонтні роботи. Ці витрати формують собівартість продукції, тому їх ефективне управління є ключовим для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Оптимізація виробничих витрат передбачає використання сучасних технологій, зменшення браку та підвищення продуктивності праці.

Невиробничі витрати не пов'язані безпосередньо з процесом виробництва, але забезпечують функціонування підприємства в інших сферах. Сюди входять витрати на адміністративне управління (зарплата управлінців, оренда офісів, канцелярські витрати), витрати на збут (логістика, реклама, пакування), фінансові витрати (відсотки за кредитами) та інші операційні витрати. Ефективне управління невинробничими витратами дозволяє знижувати загальні витрати підприємства, забезпечуючи його стабільність і рентабельність.

Релевантні витрати – це витрати, які безпосередньо залежать від прийняття конкретного управлінського рішення і змінюються залежно від обраного варіанту дій. Вони є важливими для аналізу та врахування під час планування, оскільки впливають на фінансовий результат. Наприклад, при виборі між виготовленням продукції на власному виробництві чи її закупівлею на стороні релевантними будуть витрати на сировину, виробничі ресурси та транспорт. Аналіз релевантних витрат допомагає оцінити вигідність того чи іншого рішення.

Нерелевантні витрати – це витрати, які не залежать від прийняття управлінського рішення і залишаються незмінними незалежно від обраного варіанту дій. До них належать, наприклад, уже здійснені витрати (зворотні) або постійні витрати, які не змінюються в короткостроковій перспективі. Такі витрати не враховуються в аналізі при прийнятті рішень, оскільки вони не впливають на поточний вибір. Однак вони важливі для загального контролю витрат підприємства.

Обов'язкові витрати – це витрати, які безпосередньо залежать від обсягу виробництва та є необхідними для забезпечення основної діяльності підприємства. Вони включають витрати на сировину, енергоносії, оплату праці виробничого персоналу, амортизацію обладнання, ремонтні роботи, тобто все, що забезпечує безперебійне функціонування виробничого процесу. Обов'язкові витрати неможливо скоротити без шкоди для потужності та результативності підприємства, тому їх ефективне планування є ключовим завданням управління.

Дискреційні витрати – це витрати, які залежать від рішень керівництва і можуть бути змінені або навіть скорочені без негайного впливу на основну діяльність підприємства. До них належать витрати на рекламу, маркетинг, навчання персоналу, дослідження і розробки, представницькі витрати тощо. Такі витрати є гнучкими та можуть бути тимчасово зменшені у разі необхідності оптимізації бюджету, однак їх надмірне скорочення в довгостроковій перспективі може негативно вплинути на конкурентоспроможність і розвиток

підприємства.

Наявність великої класифікації витрат потребує ефективного управління ними, так як їх розмір впливає на конкурентоспроможність, фінансову стабільність підприємства та здатність адаптуватися до ринкових умов, а саме [5;21;32]:

- знижувати собівартість продукції, забезпечуючи можливість встановлювати конкурентоспроможні ціни без шкоди для якості;
- збільшувати прибуток за рахунок скорочення неефективних чи зайвих витрат, забезпечення поточних потреб бізнесу та формування ресурсів для майбутнього розвитку;
- швидко реагувати на зміни, мінімізуючи негативний вплив;
- уникати дефіциту коштів, зменшувати залежність від кредитних ресурсів і сприяти підтримці стабільного грошового потоку, необхідного для безперебійної роботи підприємства;
- знижувати втрати, підвищувати продуктивність та забезпечувати стабільне використання ресурсів;
- перенаправляти заощаджені кошти на розвиток нових продуктів, технологій чи розширення ринків збуту для забезпечення довгострокового зростання підприємства;
- реалізовувати екологічно відповідальні та соціально орієнтовані ініціативи, наприклад, впроваджувати енергоощадні технології чи покращувати умови праці, не збільшуючи собівартість продукції;
- реагувати на виклики зовнішнього середовища.

Ефективне управління витратами — це процес планування, обліку, контролю та оптимізації витрат підприємства з метою підвищення фінансової стійкості, рентабельності та конкурентоспроможності (див. рис. 1.3). Основне завдання цього процесу — забезпечити досягнення максимально можливих результатів при мінімальних витратах ресурсів, не знижуючи якості продукції чи послуг [23;48;50].

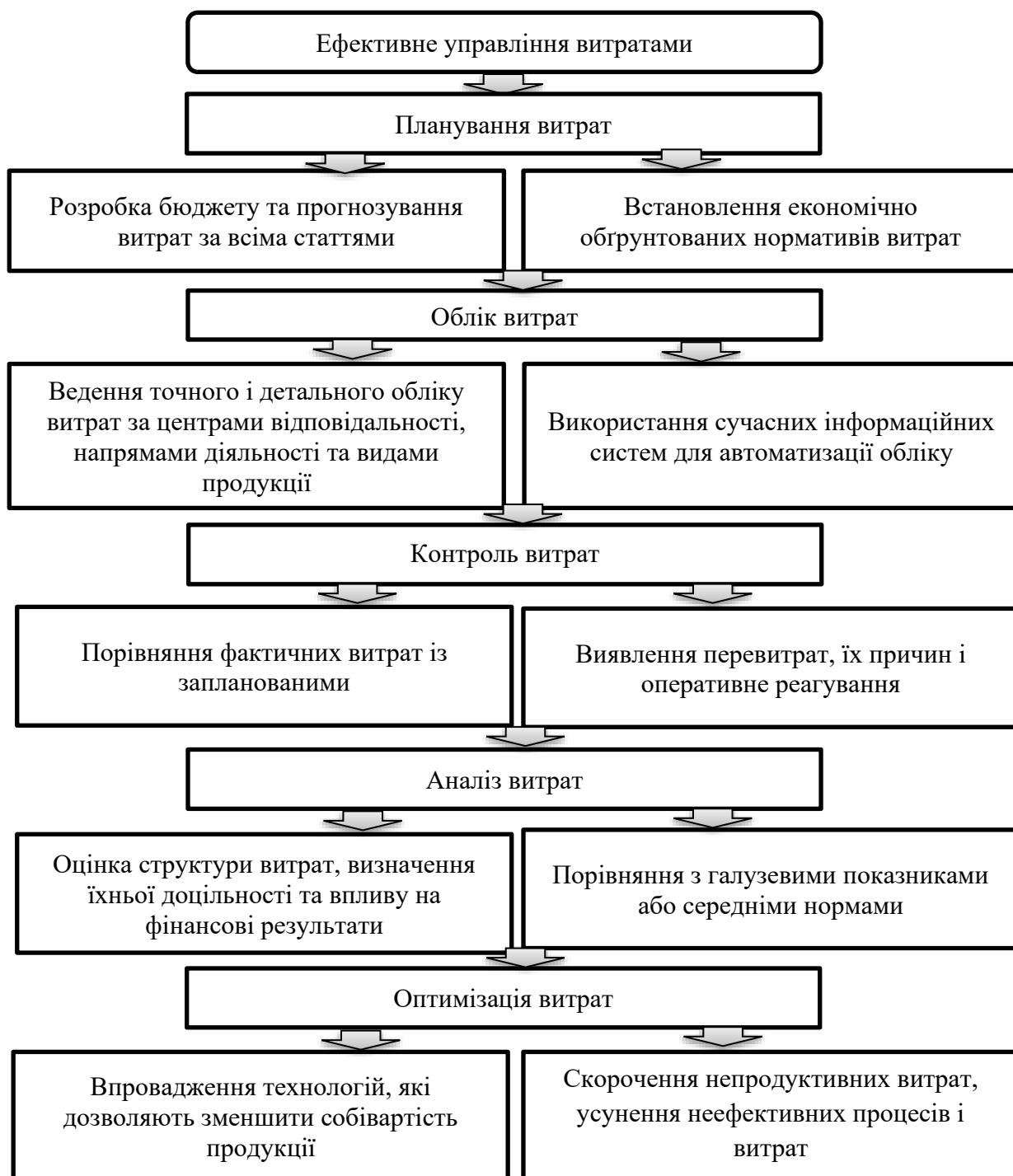

Рис. 1.3 – Основні етапи ефективного управління витратами
(Авторська розробка)

До переваг ефективного управління витратами відноситься:

- збільшення прибутковості: зниження собівартості дозволяє підвищити рентабельність;
- поліпшення фінансової стійкості: контроль за витратами зменшує

ризика перевитрат і збитків;

– забезпечення конкурентоспроможності: раціональні витрати дозволяють встановлювати конкурентні ціни без втрати якості;

– покращення управління: систематичний облік і аналіз витрат підвищує якість прийняття управлінських рішень.

Таким чином, ефективне управління витратами є одним із ключових елементів успішної діяльності підприємства. Воно забезпечує раціональне використання ресурсів, покращення фінансових показників і створення стійкої основи для довгострокового розвитку. Системний підхід до управління витратами дозволяє підприємству адаптуватися до змін ринкових умов і залишатися конкурентоспроможним.

1.2 Система індикаторів витрат і витратоефективності у виробництві кабельної продукції

Система показників витрат дозволяє кількісно оцінювати економічну ефективність використання ресурсів підприємства, а також аналізувати собівартість продукції, витрати на виробництво та інші аспекти діяльності.

Базою для розрахунку витрат підприємства є дані, які відображають використання ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності. Основні джерела інформації для розрахунку витрат представлено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні джерела інформації для розрахунку витрат

База для розрахунку витрат	Характеристика
Первинні документи	накладні; розрахунково-платіжні відомості; акти виконаних робіт; товарно-транспортні накладні.
Бухгалтерські рахунки	<i>рахунки обліку виробничих витрат:</i> рахунок 23 «Виробництво»; рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»; <i>рахунки обліку адміністративних витрат:</i> рахунок 92 «Адміністративні витрати»; рахунок 93 «Витрати на збут» .

	Продовження табл. 1.3
Фінансова звітність	Звіт про фінансові результати (Звіт про прибутки та збитки); Баланс (Звіт про фінансовий стан).
Нормативна база	калькуляційні матеріали; плани та бюджети; галузеві стандарти.
Операційна інформація	облікові дані; дані про використання ресурсів.
Управлінська звітність	звіти про собівартість продукції; аналіз витрат за видами продукції.

(Авторська розробка)

Перераховані джерела інформації для розрахунку витрат дозволяють підприємству точно розрахувати витрати, контролювати їх рівень і приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення ефективності діяльності.

Показники витратоємності характеризують рівень витрат, необхідних для виробництва продукції, та відображають ефективність використання ресурсів. Вони поділяються на кілька основних груп залежно від об'єкта аналізу та аспектів діяльності підприємства (див. табл. 1.4).

Вищеперераховані показники допомагають комплексно оцінити структуру витрат, виявити неефективні ділянки та розробити шляхи їх оптимізації.

Показники витратоємності характеризують рівень витрат, необхідних для створення одиниці продукції чи отримання одиниці доходу.

1. Матеріаломісткість розраховується як відношення суми матеріальних витрат до обсягу виготовленої продукції. Формула розрахунку виглядає так:

$$\text{Матеріаломісткість} = \frac{\text{матеріальні витрати}}{\text{обсяг продукції}} \quad (1.1)$$

У чисельнику враховуються витрати на сировину, матеріали, комплектуючі, енергію, що безпосередньо використовуються у виробництві. Залежно від цілей аналізу, обсяг продукції може бути представлений у вартісному вираженні (виручка) або у натуральному вигляді (кількість виготовлених одиниць). Цей показник допомагає оцінити, наскільки раціонально підприємство використовує матеріальні ресурси, і є ключовим для аналізу витрат

та оптимізації виробничих процесів.

Таблиця 1.4 – Основні групи показників витратоємності

Група	Показники
Загальні показники витратоємності	Собівартість продукції на одиницю
	Рівень витрат на гривню продукції
	Питомі витрати
Показники матеріаломісткості	Матеріаломісткість продукції
	Коефіцієнт використання сировини
Показники енергомісткості	Енергомісткість продукції
	Частка енерговитрат у собівартості
Показники трудомісткості	Трудомісткість продукції
	Продуктивність праці
Показники амортизаційної місткості	Амортизаційна складова собівартості
	Рівень використання обладнання
Інтегральні показники	Витратоефективність
	Коефіцієнт рентабельності витрат

Складено за даними [35;38;40;42].

Матеріаломісткість розраховують для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів у процесі виробництва продукції. Цей показник дозволяє визначити, скільки матеріальних витрат припадає на одиницю продукції, що є важливим для формування собівартості та цінової політики підприємства. Аналіз матеріаломісткості допомагає виявити найбільш ресурсомісткі етапи виробництва, знайти резерви для скорочення витрат матеріалів і впровадження ресурсозберігаючих технологій. Крім того, він використовується для порівняння ефективності використання матеріальних ресурсів з конкурентами або середньогалузевими показниками, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

1. **Трудомісткість** розраховується як відношення витрат робочого часу або витрат на оплату праці до обсягу виготовленої продукції або виконаних робіт. Формула виглядає так:

$$\text{Трудомісткість} = \frac{\text{витрати праці}}{\text{обсяг продукції}} \quad (1.2)$$

У чисельнику враховуються або часові витрати працівників (кількість відпрацьованих годин), або витрати на оплату праці, включаючи зарплату та соціальні відрахування. У знаменнику може бути обсяг продукції в натуральних одиницях (наприклад, штуки, тонни) або в грошовому еквіваленті. Розрахунок трудомісткості дозволяє аналізувати ефективність праці, ідентифікувати непродуктивні витрати часу та впроваджувати заходи для підвищення продуктивності праці.

Трудомісткість розраховують для оцінки ефективності використання трудових ресурсів у процесі виробництва продукції або надання послуг. Цей показник показує, скільки затрат праці припадає на одиницю виготовленої продукції, що є важливим для визначення собівартості та планування трудових витрат. Аналіз трудомісткості дозволяє виявити резерви підвищення продуктивності праці, знизити непродуктивні витрати часу, оптимізувати розподіл трудових ресурсів і вдосконалити організацію робочих процесів. Крім того, порівняння трудомісткості з галузевими стандартами або конкурентами сприяє покращенню ефективності управління персоналом і підвищенню загальної конкурентоспроможності підприємства.

3. Енергомісткість розраховується як відношення витрат на спожиті енергоресурси до обсягу виготовленої продукції або виконаних робіт. Формула виглядає так:

$$\text{Енергомісткість} = \frac{\text{витрати енергії}}{\text{обсяг продукції}} \quad (1.3)$$

У чисельнику враховуються витрати на електроенергію, газ, паливо та інші енергоресурси, які використовуються у виробництві. У знаменнику використовується обсяг продукції в натуральних одиницях (штуки, тонни) або у вартісному еквіваленті (доходи від реалізації). Розрахунок енергомісткості дозволяє аналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує енергоресурси, і виявляти можливості для впровадження енергозберігаючих технологій чи оптимізації виробничих процесів.

Енергомiсткiсть розраховують для оцiнки ефективностi використання енергоресурсiв у процесi виробництва продукцiї або надання послуг. Цей показник демонструє, скiльки енергетичних витрат припадає на одиницю продукцiї, i є важливим для визначення собiвартостi, особливо в енергоємних галузях. Аналiз енергомiсткостi допомагає пiдприємству виявити резерви енергозбереження, впровадити енергоефективнi технологiї та скоротити непродуктивнi втрати енергiї. Крім того, він дозволяє порiвняти ефективнiсть використання енергоресурсiв iз конкурентами чи середньогалузевими стандартами, сприяючи пiдвищенню загальної ефективностi та екологiчної стiйкостi дiяльностi пiдприємства.

4. **Фондомiсткiсть** розраховується як вiдношення середньорiчної вартостi основних засобiв до обсягу виготовленої продукцiї або виконаних робiт. Формула має вигляд:

$$\text{Фондомiсткiсть} = \frac{\text{середньорiчна вартiсть основних засобiв}}{\text{обсяг продукцiї}} \quad (1.4)$$

У чисельнику враховується вартiсть основних засобiв, таких як обладнання, будiвлi, машини, якi використовуються у виробничому процесi. У знаменнику використовується обсяг продукцiї в натуральних одиницях (штуки, тонни) або у вартiсному вираженнi (доходи вiд реалiзацiї). Розрахунок фондомiсткостi допомагає оцiнити, наскiльки рацiонально пiдприємство використовує свої основнi засоби, i виявити можливостi для пiдвищення iхньої продуктивностi чи оновлення.

Фондомiсткiсть розраховують для оцiнки ефективностi використання основних засобiв пiдприємства у процесi виробництва продукцiї або надання послуг. Цей показник вiдображає, скiльки вартостi основних засобiв припадає на одиницю продукцiї, i є важливим для аналізу доцiльностi вкладень у виробничi потужностi. Аналiз фондомiсткостi дозволяє виявити резерви для пiдвищення ефективностi використання основних засобiв, оптимiзувати iхню завантаженiсть або оцiнити потребу в модернiзацiї. Крім того, цей показник використовується

для порівняння з галузевими стандартами або конкурентами, що сприяє підвищенню економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

5. **Витратоємність доходу** розраховується як відношення загальної суми витрат підприємства до отриманого доходу за певний період. Формула виглядає так:

$$\text{Витратоємність} = \frac{\text{загальні витрати}}{\text{дохід (виручка)}} \times 100\% \quad (1.5)$$

У чисельнику враховуються всі витрати, пов'язані з діяльністю підприємства: виробничі, адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати. У знаменнику використовується загальний дохід (виручка) від реалізації продукції або послуг. Цей показник відображає частку витрат у кожній одиниці доходу, що дозволяє оцінити ефективність управління витратами і знайти резерви для їх зниження з метою підвищення рентабельності.

Витратоємність доходу розраховують для оцінки того, яка частка витрат припадає на одиницю отриманого доходу підприємства. Цей показник дозволяє визначити ефективність діяльності підприємства з точки зору управління витратами відносно генерованих доходів. Аналіз витратоємності доходу допомагає виявити, наскільки раціонально підприємство використовує свої ресурси для отримання доходів, і чи існують можливості для оптимізації витрат. Крім того, цей показник використовується для порівняння з галузевими стандартами або конкурентами, що сприяє прийняттю стратегічних рішень щодо підвищення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства.

6. **Зарплатомісткість товарної продукції** розраховується як відношення загальної суми витрат на оплату праці (включаючи заробітну плату та соціальні відрахування) до обсягу виготовленої товарної продукції. Формула виглядає так:

$$\text{Зарплатомісткість} = \frac{\text{витрати на оплату праці}}{\text{обсяг виготовленої товарної продукції}} \times 100\% \quad (1.6)$$

У чисельнику враховуються всі витрати на заробітну плату працівників, а також відрахування до соціальних фондів. У знаменнику використовується обсяг товарної продукції, який може бути виражений у натуральних одиницях (штуках, тонах) або в грошовому еквіваленті (вартісне вираження). Розрахунок зарплатомісткості дозволяє оцінити, наскільки значні трудові витрати у собівартості продукції, та знайти резерви для підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Зарплатомісткість товарної продукції розраховують для оцінки частки витрат на оплату праці у собівартості продукції, що дозволяє визначити ефективність використання трудових ресурсів у виробничому процесі. Цей показник є важливим інструментом для аналізу впливу трудових витрат на загальну економічну ефективність підприємства. Результати розрахунку дозволяють виявити резерви для зниження витрат на оплату праці без зменшення продуктивності, оптимізувати організацію праці та підвищити конкурентоспроможність продукції. Крім того, він допомагає порівнювати ефективність використання трудових ресурсів із галузевими стандартами чи показниками конкурентів.

7. Собівартість продукції на одиницю розраховується шляхом ділення загальної суми витрат, понесених підприємством на виробництво певної кількості продукції, на кількість виготовлених одиниць цієї продукції. Формула виглядає так:

$$\text{Собівартість одиниці продукції} = \frac{\text{Загальні витрати}}{\text{Кількість виготовленої продукції}} \quad (1.7)$$

Цей показник включає витрати на сировину, матеріали, оплату праці, амортизацію основних засобів, енергоносії та інші витрати, пов'язані з виробничим процесом. Він дозволяє підприємству визначити вартість кожної одиниці продукції, що важливо для встановлення ціни продажу та оцінки рентабельності.

Розрахунок собівартості продукції на одиницю здійснюється для

визначення реальних витрат, необхідних для виробництва кожної одиниці продукції. Це дозволяє підприємству ефективно формувати ціни, аналізувати рентабельність продукції, контролювати витрати та виявляти резерви для їх зниження. Крім того, показник допомагає оцінити економічну ефективність виробничих процесів, порівнювати витрати на різні види продукції та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації діяльності підприємства.

8. Рівень витрат на гривню продукції розраховується як відношення загальної суми витрат підприємства до виручки від реалізації продукції. Формула виглядає так:

$$\text{Рівень витрат на 1 грн. продукції} = \frac{\text{Загальні витрати}}{\text{Виручка від реалізації}} \quad (1.8)$$

Цей показник відображає, скільки коштів витрачено на виробництво та реалізацію продукції на кожну гривню доходу. Він дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів, порівнювати витратність між різними періодами чи видами продукції та виявляти резерви для підвищення рентабельності підприємства.

Розрахунок рівня витрат на гривню продукції здійснюється для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства. Цей показник дає змогу зрозуміти, скільки витрат припадає на кожну гривню доходу від реалізації продукції, що важливо для визначення економічної доцільності виробництва. Він дозволяє виявляти нераціональні витрати, оцінювати рентабельність діяльності, аналізувати динаміку витрат у різні періоди та порівнювати ефективність між різними видами продукції. Це також допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації витрат і підвищення прибутковості.

9. Рівень використання обладнання розраховується як відношення фактичного часу роботи обладнання до його потенційного (нормативного або планового) часу роботи за певний період. Формула виглядає так:

$$\text{Рівень використання обладнання} = \frac{\text{Фактичний час роботи}}{\text{Плановий час роботи}} \times 100\% \quad (1.9)$$

Цей показник показує, наскільки ефективно використовується виробниче обладнання. Він дозволяє виявити резерви для підвищення продуктивності, оптимізувати графік завантаження устаткування та зменшити витрати, пов'язані з простоем або недостатньою ефективністю роботи.

Розрахунок рівня використання обладнання здійснюється для оцінки ефективності експлуатації виробничих потужностей підприємства. Цей показник дозволяє визначити, наскільки раціонально використовується обладнання, виявити причини простоїв або недовантаження та оцінити потребу в модернізації чи додаткових потужностях. Аналіз рівня використання допомагає оптимізувати виробничі процеси, зменшити витрати, пов'язані з простоем, підвищити продуктивність праці та забезпечити стабільність випуску продукції відповідно до планових обсягів.

10. **Питомі витрати** розраховуються як відношення загальних витрат, понесених на виробництво, до кількості виготовленої продукції. Формула для розрахунку:

$$\text{Питомі витрати} = \frac{\text{Загальні витрати}}{\text{Обсяг виготовленої продукції}} \quad (1.10)$$

Цей показник дозволяє визначити витрати на виготовлення однієї одиниці продукції або на одиницю будь-якого іншого показника (наприклад, витрати на 1 кг матеріалу). Питомі витрати дають змогу підприємству оцінити ефективність використання ресурсів, визначити собівартість окремих видів продукції та виявити шляхи оптимізації витрат.

Розрахунок питомих витрат здійснюється для оцінки ефективності використання ресурсів на одиницю продукції чи іншого базового показника. Це дозволяє підприємству визначити, які саме компоненти витрат мають найбільший вплив на собівартість продукції, та виявити резерви для їх зниження. Аналіз питомих витрат допомагає порівнювати ефективність виробництва різних

видів продукції, обґрунтовувати ціни, контролювати витрати на різних етапах виробництва та приймати управлінські рішення для підвищення рентабельності діяльності.

Система показників витрат і витратоємності продукції дозволяє підприємству глибоко аналізувати витрати на виробництво та реалізацію, ідентифікувати фактори, що впливають на їх зростання чи зниження. Ці показники слугують базою для порівняння з конкурентами, галузевими стандартами та минулими періодами. Аналіз витратоємності дає змогу виявити резерви для підвищення ефективності, зменшити собівартість продукції та підвищити рентабельність.

1.3 Фактори та методи оптимізації витрат у виробництві продукції кабельної промисловості

Оптимізація витрат на підприємстві здійснюється з метою підвищення ефективності діяльності, зниження собівартості продукції, забезпечення конкурентоспроможності та збільшення рентабельності. Це дозволяє раціонально використовувати ресурси, мінімізувати втрати та неефективні витрати, звільнити кошти для інвестицій у розвиток, модернізацію та інновації. Крім того, оптимізація витрат сприяє підтримці фінансової стабільності підприємства, підвищує його стійкість до зовнішніх економічних змін і дозволяє забезпечити довгострокове зростання та адаптацію до ринкових умов.

Фактори оптимізації витрат можна розділити на зовнішні, внутрішні та інші [26;46;51].

Зовнішні чинники включають вплив ринкових умов, таких як ціни на сировину, енергоносії та послуги, рівень конкуренції, зміни в податковому законодавстві чи економічній політиці.

Внутрішні чинники залежать від самого підприємства: ефективність управління, впровадження сучасних технологій, оптимізація виробничих

процесів, підвищення продуктивності праці та раціональне використання ресурсів.

Таблиця 1.5 – Аналіз факторів впливу на рівень витрат підприємства

Фактори	Характеристика
Зовнішні	
Ринкові умови	Ціни на сировину, матеріали, енергоресурси, транспортні послуги та інші ресурси, необхідні для виробництва, залежать від попиту та пропозиції на ринку, а також від економічної кон'юнктури.
Економічне середовище	Інфляція, рівень податків, валютний курс і доступність кредитів впливають на витрати підприємства. Наприклад, подорожчання кредитів може збільшити фінансові витрати.
Законодавчі вимоги	Державні регулювання, податкові ставки, мінімальна заробітна плата, екологічні стандарти або сертифікаційні вимоги можуть суттєво змінити структуру витрат.
Конкурентний тиск	Висока конкуренція змушує підприємства оптимізувати витрати, щоб залишатися привабливими для споживачів, особливо за ціною.
Внутрішні	
Технологічний рівень	Рівень автоматизації, використання сучасних технологій і обладнання впливає на ефективність виробництва та зменшення витрат, що сприяє зниженню витрат.
Організація праці	Рівень продуктивності працівників, ефективність організації виробничих і управлінських процесів, мотивація персоналу суттєво впливають на витрати на оплату праці.
Виробничий потенціал	Масштаби виробництва, його спеціалізація, завантаженість потужностей і ступінь їх використання визначають рівень постійних витрат на одиницю продукції.
Логістика та постачання	Ефективність управління ланцюгами постачання, вибір постачальників, вартість зберігання матеріалів і транспортування впливають на операційні витрати.
Якість управління	Компетентність керівництва у прийнятті стратегічних і оперативних рішень впливає на раціональність розподілу ресурсів і контроль витрат.
Продуктовий асортимент	Складність продукції, її якість, рівень технологічної обробки та доданої вартості впливають на собівартість виробництва.
Інші	
Інновації	Впровадження нових технологій, процесів або продуктів може тимчасово збільшити витрати, але забезпечити довгострокову економію.
Екологічні аспекти	Дотримання екологічних стандартів або використання екологічно чистих технологій може збільшити витрати на початковому етапі, але призводить до зниження штрафів і підвищення репутації в майбутньому.

(Авторська розробка)

Інші чинники можуть охоплювати інновації, екологічні ініціативи, розвиток корпоративної культури, адаптацію до технологічних трендів і стратегію сталого розвитку. Врахування та використання цих чинників допомагають підприємствам скоротити витрати та підвищити свою конкурентоспроможність. Це дозволяє підприємству не лише знизити собівартість продукції, але й покращити якість, збільшити прибутковість та забезпечити довгострокову стійкість на ринку.

Основні фактори впливу на рівень витрат підприємства представлено в табл. 1.5.

Розуміння впливу цих факторів дозволяє підприємству ефективно управляти витратами, планувати їх оптимізацію та підвищувати загальну ефективність діяльності.

Зниження собівартості продукції є важливим завданням для підвищення конкурентоспроможності та рентабельності бізнесу. Розглянемо основні шляхи досягнення цієї мети (див. рис. 1.4).

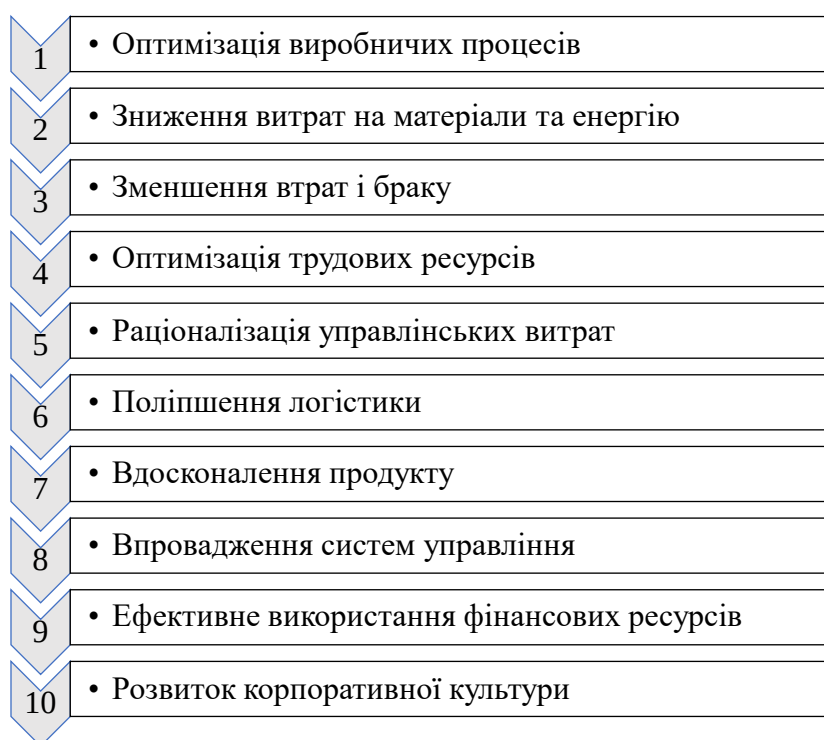

Рис. 1.4 – Шляхи зниження собівартості продукції на підприємстві
(Авторська розробка)

Оптимізація виробничих процесів є одним із ключових шляхів зниження собівартості продукції на підприємстві, оскільки вона спрямована на підвищення ефективності використання ресурсів та зменшення втрат. Це досягається через впровадження автоматизації та механізації виробничих операцій, що дозволяє зменшити ручну працю та підвищити продуктивність. Використання сучасних технологій і енергоощадного обладнання знижує витрати на енергоресурси та технічне обслуговування. Раціоналізація процесів, усунення простоїв і вузьких місць у виробництві допомагають зменшити непродуктивний час і знизити кількість браку. Такий підхід також включає вдосконалення системи управління виробництвом і застосування методик, як-от Lean Manufacturing, які мінімізують витрати та оптимізують весь цикл створення продукції.

Зниження витрат на матеріали та енергію є важливим інструментом для скорочення собівартості продукції на підприємствах, адже ці витрати часто займають значну частку у структурі витрат. Досягти цього можна шляхом раціонального використання сировини, впровадження сучасних методів переробки та утилізації відходів, а також повторного використання матеріалів. Вибір альтернативних, дешевших або екологічно безпечних матеріалів без втрати якості продукції також сприяє зменшенню витрат. Оптимізація енергоспоживання передбачає встановлення енергоефективного обладнання, автоматизацію процесів і впровадження систем моніторингу енергоресурсів. Окрім того, аналіз і перегляд умов постачання дозволяє обирати постачальників із вигіднішими цінами або забезпечувати економію через укладення довгострокових контрактів. Такий підхід дає змогу не лише знизити собівартість, але й підвищити екологічність виробництва.

Зменшення втрат і браку є одним із найбільш ефективних способів зниження собівартості продукції, оскільки дозволяє уникнути нераціонального використання ресурсів. Це досягається через впровадження системи контролю якості на всіх етапах виробничого процесу, яка забезпечує виявлення та усунення дефектів ще до завершення виготовлення продукції. Оптимізація технологічних

процесів, використання сучасного обладнання та дотримання стандартів знижують ймовірність помилок. Крім того, навчання персоналу та впровадження програм підвищення кваліфікації допомагають зменшити людський фактор у виникненні браку. Утилізація залишків та їх повторне використання у виробництві також сприяють зниженню витрат. Завдяки таким заходам підприємства мінімізують непродуктивні витрати, що позитивно впливає на кінцеву вартість продукції та підвищує ефективність виробництва.

Оптимізація трудових ресурсів є важливим шляхом зниження собівартості продукції, оскільки вона спрямована на підвищення продуктивності праці та раціональне використання персоналу. Це включає впровадження автоматизації та цифровізації рутинних операцій, що дозволяє скоротити потребу в ручній праці й зменшити витрати на оплату зайвих робочих місць. Перегляд функціональних обов'язків, усунення дублювання завдань і впровадження ефективних графіків роботи сприяють покращенню організації праці. Навчання працівників і підвищення їхньої кваліфікації дозволяють досягти більшої віддачі від кожного співробітника. Крім того, мотиваційні програми, такі як оплата праці за результатами чи бонуси за досягнення, стимулюють підвищення продуктивності. Завдяки таким заходам підприємство знижує витрати на робочу силу, одночасно забезпечуючи високу якість продукції та конкурентоспроможність.

Раціоналізація управлінських витрат є важливим кроком для зниження собівартості продукції, оскільки адміністративні витрати часто складають значну частку загальних витрат підприємства. Це досягається шляхом оптимізації організаційної структури, скорочення зайвих посад і делегування вторинних функцій на аутсорсинг (наприклад, бухгалтерські або ІТ-послуги). Впровадження сучасних інформаційних систем управління, таких як ERP, дозволяє автоматизувати рутинні процеси, зменшити бюрократію і покращити контроль над витратами. Перегляд витрат на утримання офісу, зокрема скорочення орендної площі, впровадження енергоощадних технологій або

переведення працівників на дистанційну роботу, також сприяє економії. Раціональне планування та використання бюджетів дозволяє уникати непродуктивних витрат і концентрувати ресурси на пріоритетних напрямках діяльності. Такі заходи підвищують ефективність управління, що позитивно впливає на собівартість продукції та прибутковість бізнесу.

Поліпшення логістики є одним із ефективних способів зниження собівартості продукції на підприємствах, оскільки оптимізація процесів постачання, транспортування та зберігання безпосередньо впливає на загальні витрати. Впровадження сучасних ІТ-рішень для управління ланцюгом постачань, таких як системи управління складом (WMS) або транспортною логістикою (TMS), дозволяє точно планувати маршрути, мінімізуючи транспортні витрати та час доставки. Використання принципу «Just-in-Time» допомагає уникнути перевитрат на зберігання матеріалів і готової продукції. Крім того, співпраця з надійними перевізниками та оптимізація умов контрактів забезпечують економію на логістичних послугах. Об'єднання вантажів або створення спільних логістичних платформ з іншими підприємствами також сприяє зниженню витрат. Завдяки поліпшенню логістики компанії досягають зменшення витрат без шкоди для якості обслуговування клієнтів.

Вдосконалення продукту є важливим шляхом зниження собівартості продукції, оскільки воно дозволяє оптимізувати витрати на матеріали, виробництво та збут без втрати функціональності чи якості. Це досягається шляхом спрощення конструкції виробу, використання дешевших або доступніших матеріалів, які не впливають на основні характеристики продукту. Впровадження модульного підходу у проектуванні дозволяє стандартизувати окремі компоненти та зменшити виробничі витрати. Застосування сучасних технологій, таких як 3D-друк або інноваційні методи обробки, може суттєво скоротити витрати на виготовлення. Також удосконалення продукту може включати зменшення його ваги чи габаритів, що знижує транспортні та логістичні витрати. Завдяки такому підходу підприємство не лише знижує

собівартість, але й підвищує привабливість продукції для клієнтів через інноваційність та економічність.

Впровадження систем управління є ефективним шляхом зниження собівартості продукції, оскільки такі системи дозволяють інтегрувати та автоматизувати ключові бізнес-процеси, забезпечуючи точний контроль витрат і ресурсів. Сучасні ERP-системи (Enterprise Resource Planning) допомагають централізувати дані про виробництво, постачання, фінанси та збут, що мінімізує дублювання інформації та помилки в управлінні. Використання інструментів управління виробництвом дозволяє оптимізувати завантаження обладнання, уникати простоїв і контролювати якість продукції на кожному етапі. Системи моніторингу витрат дають змогу швидко виявляти неефективні процеси та приймати обґрунтовані рішення для їх усунення. Такий підхід підвищує прозорість управління, скорочує час на виконання операцій і забезпечує зниження загальних витрат, що позитивно впливає на собівартість продукції.

Ефективне використання фінансових ресурсів є важливим інструментом зниження собівартості продукції, оскільки воно дозволяє оптимізувати витрати на фінансування діяльності підприємства. Це включає ретельне планування та контроль за використанням коштів, щоб уникати непотрібних витрат або фінансових втрат. Наприклад, раціональне управління оборотним капіталом, таке як оптимізація рівня запасів, зменшує витрати на їх зберігання. Використання пільгових кредитних програм або залучення інвестицій із вигідними умовами допомагає знизити витрати на обслуговування боргу. Важливим є також управління податковим навантаженням через використання легальних пільг та оптимізацію податкових платежів. Розумне фінансове планування та використання сучасних інструментів аналізу забезпечують стабільний грошовий потік, що сприяє ефективному управлінню витратами і зниженню собівартості продукції.

Розвиток корпоративної культури є важливим шляхом зниження собівартості продукції, оскільки згуртованість працівників і спільне розуміння

цілей підприємства сприяють підвищенню ефективності роботи. Корпоративна культура, яка акцентує увагу на інноваціях, відповідальності та раціональному використанні ресурсів, мотивує працівників до впровадження ідей для оптимізації процесів і зменшення втрат. Коли працівники відчують свою залученість і значущість у компанії, вони стають більш лояльними, знижуються плинність кадрів і витрати на навчання нових співробітників. Створення умов для командної роботи, обміну досвідом і розробки спільних рішень сприяє підвищенню продуктивності та зменшенню витрат, пов'язаних із помилками чи низькою продуктивністю. Корпоративна культура, орієнтована на ефективність і якість, забезпечує довгострокове зниження собівартості продукції через раціоналізацію роботи всього колективу.

Таким чином, у процесі оптимізації витрат у виробництві кабельної продукції важливо враховувати ключові фактори, такі як ефективне використання сировини, впровадження сучасних технологій, зниження енергозатрат і вдосконалення логістики. Застосування методів оптимізації, зокрема модернізації обладнання, автоматизації процесів, зменшення браку та підвищення кваліфікації персоналу, сприяє зниженню собівартості продукції та підвищенню її якості. Результатом таких дій стає посилення конкурентоспроможності підприємства, зростання його рентабельності та стійкості до змін на ринку, що створює передумови для сталого розвитку галузі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ»

2.1. Аналіз виробничої діяльності ПАТ «Одескабель»

ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» є флагманом вітчизняної кабельної промисловості. Підприємство виробляє широкий асортимент кабелів та проводів, які поділяють на 5-ть номенклатурних груп, зокрема:

- міські телефонні кабелі;
- волоконно-оптичні кабелі (ВОК);
- силові кабелі та дроти;
- кабелі для структурованих кабельних мереж Lan-кабелі;
- радіотрансляційні кабелі.

Продукція ПАТ «Одескабель» застосовується в багатьох сферах народного господарства, включаючи:

- ✓ телекомунікацію;
- ✓ будівництво;
- ✓ машинобудування;
- ✓ гірничодобувну промисловість тощо.

У даний час в певних областях України працюють філії ПАТ «Одескабель», зокрема: Київська, Дніпропетровська, Запорізька, Львівська, Рівненська та Черкаська філія ПАТ «Одескабель». На рис. 2.1 представлена структура управління ПАТ «Одескабель», яка склалася на 1.01.2024 року.

Обсяги виробництва кабельної продукції ПАТ «Одескабель» у вартісному виразі в розрізі окремих номенклатурних груп за 2018-2022 роки відображені в табл. 2.1. Дані таблиці свідчать про наявність певної тенденції в динаміці вказаних показників, яка склалася на підприємстві протягом аналізованого періоду за всіма номенклатурними групами. А саме: значне скорочення обсягів з 2018 р. по 2020 р., зростання у 2021 р. і наступне суттєве скорочення у 2022 р. – року початку військової агресії РФ.

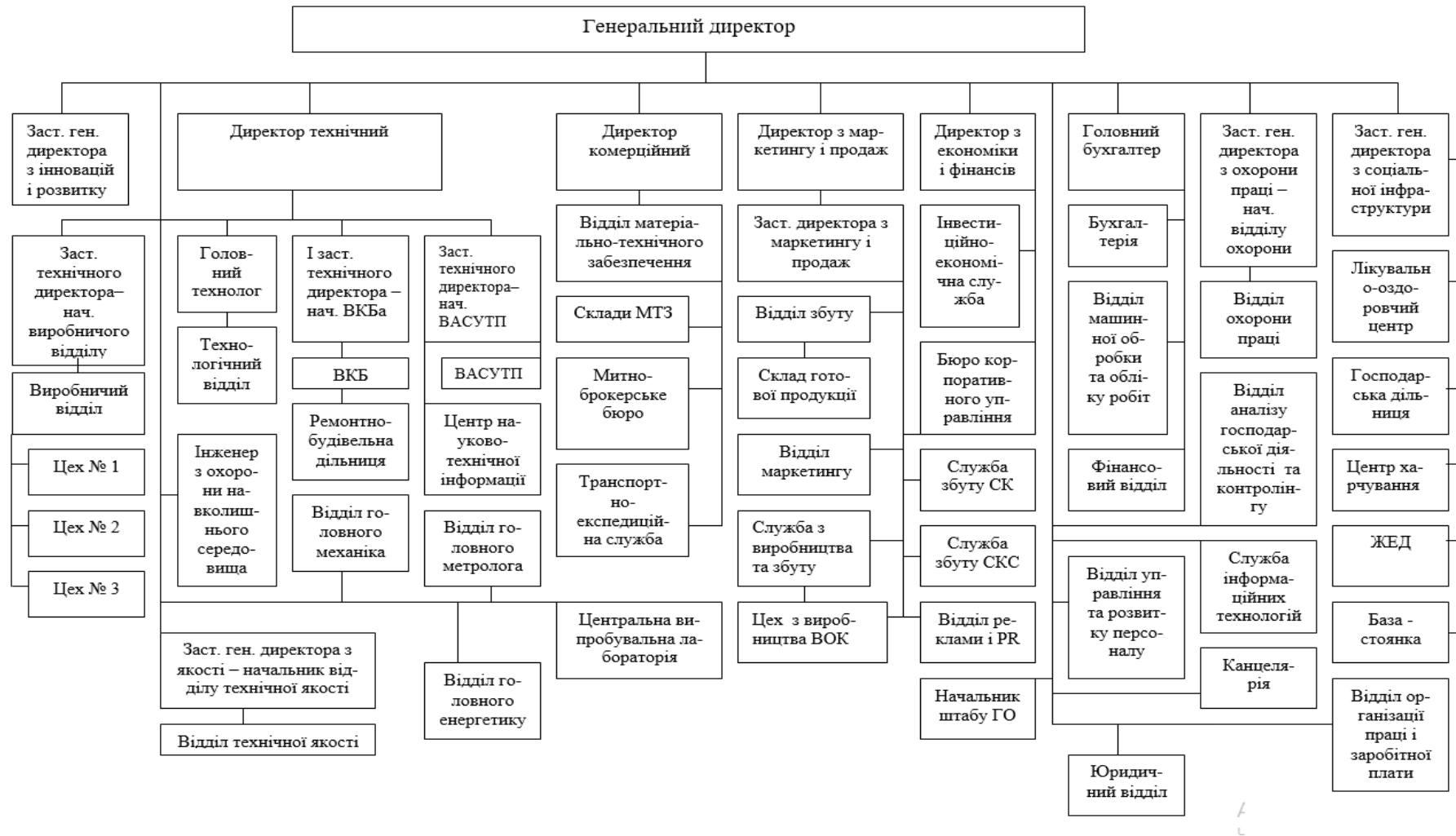

Рис. 2.1 Структура управління ПАТ «Одескабель»

Таблиця 2.1 – Обсяги виробництва кабельної продукції ПАТ «Одескабель» у вартісному виразі в розрізі окремих номенклатурних груп (тис. грн.)

Види кабелю	2018	2019	2020	2021	2022	Динаміка за 2018-2022 рр.	
						абсол., тис. грн.	відносна (темп росту/зниження), %
Кабель міський телефонний	52679	37544	22769	26879	594	-52085	1,13
Волоконно-оптичний кабель	322419	269647	284931	371453	70119	-252300	21,75
Дріт та кабель силовий	483837	527915	443948	511424	206801	-277036	42,74
Кабель для структурованих кабельних мереж	560229	572474	626024	770305	105778	-454451	18,88
Радіотрансляційний кабель	31880	26963	26489	26589	9459	-22421	29,67
Всього	1451044	1434544	1404161	1706650	392750	-1058293	27,07

Найбільшою мірою скоротилося виробництво міських телефонних кабелів: з 52679 тис. грн. у 2018 р. до 594 тис. грн. у 2022 р. Скорочення даного виду кабелів спостерігається на протязі багатьох років і має характер стійкої тенденції. Наявність ж останньої є наслідком об'єктивних процесів, пов'язаних з динамічним розвитком мобільного зв'язку.

Найменшою мірою (в 2,3 рази) скоротилися обсяги виробництва силових кабелів і дротів, склавши у 2022 р. 206801 тис. грн. проти 483837 тис. грн. у 2018 році. В цілому обсяги виробництва кабельної продукції ПАТ «Одескабель» у вартісному виразі протягом аналізованого періоду скоротилися на 1058293 тис. грн. або на 72,93 %. Розглянута вище динаміка обсягів виробництва продукції протягом аналізованого періоду наочно відображено на рис. 2.2.

Слідством останньої з'явилися певні структурні зміни у виробництві кабельної продукції ПАТ «Одескабель» у вартісному виразі в розрізі окремих номенклатурних груп (табл. 2.2).

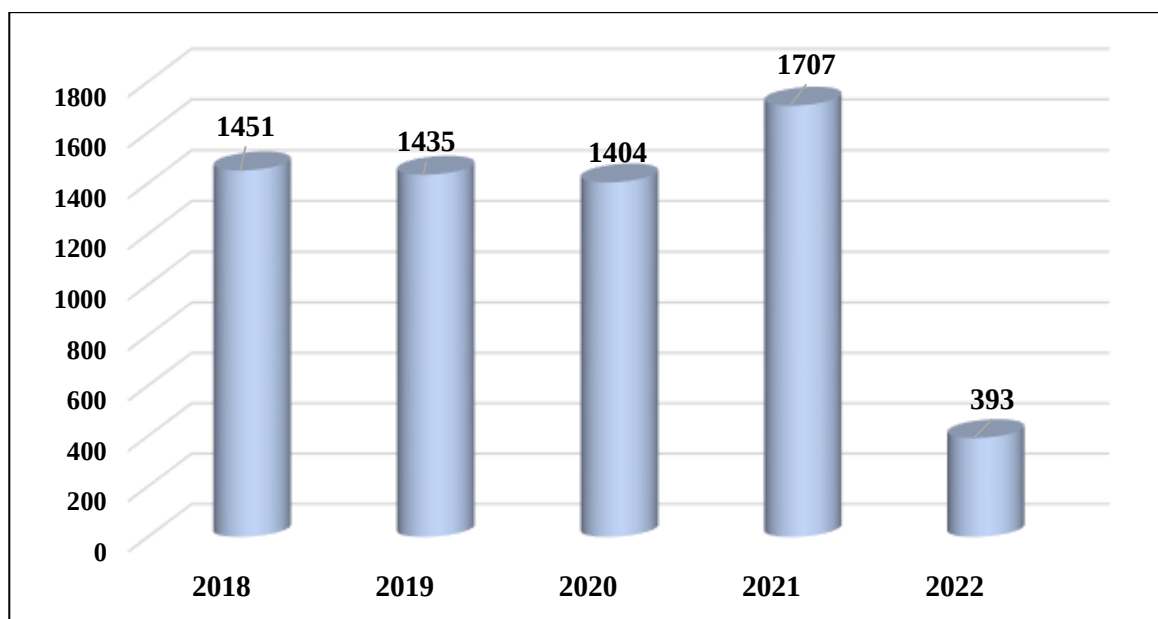

Рис. 2.2 – Обсяги виробництва кабельної продукції ПАТ «Одескабель» у натуральному виразі (тис. грн.)

Таблиця 2.2 – Структура виробництва кабелю в ПАТ «Одескабель» у вартісному виразі в розрізі окремих номенклатурних груп (%)

Види кабелю	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютна зміна за 2018-2022 рр., відсоткові пункти
Кабель міський телефонний	3,63	2,62	1,62	1,57	0,15	-3,48
Волоконно-оптичний кабель	22,22	18,80	20,29	21,77	17,85	-4,37
Дріт та кабель силовий	33,34	36,80	31,62	29,97	52,65	19,31
Кабель для структурованих кабельних мереж	38,61	39,91	44,58	45,14	26,93	-11,68
Радіотрансляційний кабель	2,20	1,88	1,89	1,56	2,41	0,21
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	X

Слід відмітити, що зростання питомої ваги спостерігається за двома видами кабелю. Причому, значне зростання – на 19,31 відсоткових пунктів – відмічається по силовому кабелю і дротам й незначне – на 0,21 відсоткових пунктів – по радіотрансляційному кабелю. За всіма іншими групами кабельної продукції спостерігається скорочення питомої ваги. Найбільшою мірою це

торкнулося кабелю для структурованих кабельних мереж (Lan-кабелів), частка якого скоротилася на 11,68 відсоткових пунктів, склавши 26,93 % проти 38,61 % у базовому 2018 р.

Основні показники виробничо-господарської діяльності ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 роки відображені в табл. 2.3. Дані зазначеної таблиці свідчать про значні зміни у динаміці ключових показників в окремі періоди діяльності підприємства з 2019 р. по 2023 рік. Причому, як за напрямком, так і за інтенсивністю змін. Так, з 2019 р. по 2021 рік спостерігалася суттєве поліпшення останніх. І це стосується всіх (без виключення) кількісних і якісних показників результативності виробничо-господарської діяльності підприємства. А саме, обсягів реалізованої продукції, ефективності використання виробничих ресурсів, фінансових результатів і показників рентабельності продукції й активів підприємства.

У 2022 році спостерігалася різноспрямована динаміка зазначених показників. Зокрема, відмічається суттєве зниження ефективності використання ресурсної бази. Так, на 19,36 % знизилася продуктивність праці, на 0,91 грн. (або на 21,09 %) скоротилася фондovіддача ОВФ і на 0,85 обертів (або на 31,42 %) сповільнилася оборотність обігових коштів.

Проте, незважаючи на негативну динаміку зазначених показників, у 2022 році відмічається зниження витратoємності продукції на 2,39 %, що обумовило покращення фінансового результату від реалізації продукції на 7,39 млн. грн. або на 6,53 %. Це, у свою чергу, забезпечило підвищення рентабельності продукції аж на 2,59 відсоткових пунктів: з 5,78 % до 8,39 %. Однак значне погіршення чистого фінансового результату від господарської діяльності, яке відмічається в ПАТ «Одескабель» у 2022 році, призвело до зниження рентабельності активів з 4,45 % до -2,10 %, тобто до збитковості господарської діяльності підприємства.

У звітному 2023 році 16-ти відсоткове зростання обсягу реалізованої продукції обумовило значне підвищення продуктивності праці, фондovіддачі та оборотності обігових коштів підприємства.

Таблиця 2.3 – Основні показники виробничо-господарської діяльності ПАТ «Одескабель»

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна за 2019-2023 рр.	
						абсолютна	відносна (темп росту/ зниження), %
Реалізована продукція (без ПДВ) млн. грн.	1764,11	1749,16	2072,14	1560,83	1817,08	52,97	3,00
Повна собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	1710,38	1667,05	1958,91	1440,21	1760,53	50,15	2,93
Чисельність ПВП, осіб.	1001	1003	986	921	845	-156	-15,58
Середньорічна вартість основних засобів (залишкова), млн. грн.	460,80	493,12	481,66	459,76	438,72	-22,08	-4,79
Середньорічна величина обігових коштів, млн. грн.	692,27	695,02	763,08	838,15	834,70	142,43	20,57
Прибуток від реалізації продукції, млн. грн.	53,72	82,11	113,24	120,63	56,54	2,82	5,25
Чистий прибуток від господарської діяльності (після оподаткування), млн. грн.	17,72	-27,10	55,40	-27,24	-42,95	-60,67	-342,43
Середньорічний виробіток реалізованої продукції на 1 ПВП, тис. грн.	1762,3	1743,9	2101,6	1694,7	2150,4	388,04	22,02
Фондовіддача ОВФ, грн.	3,83	3,55	4,30	3,39	4,14	0,31	8,19
Коефіцієнт оборотності обігових коштів, кількість обертів	2,55	2,52	2,72	1,86	2,18	-0,37	-14,57
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, коп.	96,95	95,31	94,54	92,27	96,89	-0,07	-0,07
Рентабельність реалізованої продукції, %	3,14	4,93	5,78	8,38	3,21	0,07	2,25
Рентабельність продажів, %	3,05	4,69	5,46	7,73	3,11	0,07	2,18
Рентабельність активів, %	1,54	-2,28	4,45	-2,10	-3,37	-4,91	-319,52

Проте, незважаючи на суттєве підвищення ефективності використання виробничих ресурсної підприємства, у звітному році відмічається значне погіршення (у порівнянні з 2022 роком) фінансових результатів від реалізації продукції й господарської діяльності. Це, у свою чергу, обумовило суттєве зниження рентабельності продукції й активів підприємства.

Невід'ємною складовою частиною аналізу результатів виробничо-господарської діяльності підприємства є оцінка його фінансового стану. У світовій практиці найбільш поширеним є підхід до проведення такого аналізу, який включає розрахунок декількох груп відносних показників, які відображають фінансову стійкість підприємства (структуру джерел фінансування), його ліквідність (платоспроможність), а також рентабельність виробничо-господарської діяльності.

Для аналізу структури джерел фінансування підприємства використовується низка відносних показників (коефіцієнтів), ключовими з яких є коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами і коефіцієнт маневреності власного капіталу.

Згідно з даними таблиці 2.4, коефіцієнти фінансової стійкості ПАТ «Одескабель» демонструють певні тенденції, що можуть свідчити про зміни у структурі джерел фінансування підприємства. Аналіз динаміки коефіцієнтів дозволяє визначити, наскільки підприємство залежить від зовнішнього фінансування, а також оцінити його здатність ефективно використовувати власний капітал для забезпечення стабільності діяльності.

Особливу увагу слід приділити коефіцієнту автономії, який є важливим індикатором незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Значення цього показника, що перевищує оптимальний рівень (0,5), свідчить про достатній рівень забезпеченості підприємства власним капіталом. Водночас коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами дає змогу оцінити, чи достатньо власних ресурсів підприємства для покриття його обігових потреб.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової незалежності ПАТ «Одескабель»

№ п/п	Найменування показника	Значення показника на кінець року					Абсолютна зміна показника за					Відносна зміна (темп росту/ зниження), %
		2019	2020	2021	2022	2023	2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022	2022- 2023	2019- 2023	2019-2023 рр.
1	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,543	0,486	0,514	0,479	0,434	-0,057	0,029	-0,035	-0,045	-0,108	-20,00
2	Коефіцієнт фінансової автономії	0,352	0,327	0,340	0,324	0,303	-0,025	0,013	-0,016	-0,021	-0,049	-13,94
3	Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами	-0,105	-0,142	-0,038	-0,029	-0,069	-0,036	0,104	0,009	-0,040	0,036	-34,36
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,260	-0,379	-0,166	-0,172	-0,226	-0,119	0,213	-0,006	-0,054	0,033	-12,83

Коефіцієнт маневреності власного капіталу відображає здатність підприємства забезпечувати фінансування своїх короткострокових зобов'язань за рахунок власних коштів. Значення цього показника вище 0,1 вважається сприятливим для фінансової стабільності підприємства.

Як видно, вже у базовому 2019 році значення ключових показників фінансової стійкості підприємства були значно нижчими за порогові рівні (0,5 для коефіцієнта автономії та 1 для коефіцієнта фінансової стійкості). Незважаючи на це, протягом аналізованого періоду відмічається подальше погіршення цих показників. Зокрема, коефіцієнт фінансової стійкості знизився на 0,108 пунктів (або на 20,00 %), досягнувши у звітному році значення 0,434 порівняно з 0,543 у 2019 році. Рівень коефіцієнта автономії також зменшився на 0,049 пунктів (або на 13,94 %), склавши 0,303 у звітному році.

Таким чином, можна констатувати наявність чітко вираженої негативної тенденції у динаміці ключових показників фінансової стійкості підприємства протягом аналізованого періоду. Водночас, незважаючи на позитивну динаміку коефіцієнтів забезпеченості власними обіговими коштами та маневреності власного капіталу з 2019 по 2023 рік, ПАТ «Одескабель» протягом усього аналізованого періоду продовжувало відчувати дефіцит власних обігових коштів.

Аналіз зазначених коефіцієнтів дозволяє отримати комплексну оцінку фінансової стійкості ПАТ «Одескабель», а також визначити напрями для вдосконалення структури джерел фінансування і підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства використовують три основні показники: коефіцієнт загальної ліквідності (платоспроможності), коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності. У таблиці 2.5 наведено значення цих показників для ПАТ «Одескабель» на кінець року за 2019-2023 роки.

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності та платоспроможності ПАТ «Одескабель»

№ п/п	Найменування показника	Значення показника на кінець року					Абсолютна зміна показника за					Відносна зміна (темп росту / зниження), %
		2019	2020	2021	2022	2023	2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022	2022- 2023	2019- 2023	2019-2023 pp.
1	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	0,905	0,876	0,964	0,972	0,935	-0,029	0,088	0,008	-0,036	0,031	3,38
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,441	0,413	0,432	0,446	0,368	-0,029	0,019	0,014	-0,078	-0,073	-16,62
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,059	0,063	0,067	0,066	0,044	0,004	0,004	-0,001	-0,022	-0,015	-25,40

Дані таблиці 2.5 свідчать, що, незважаючи на позитивну динаміку, коефіцієнт загальної ліквідності протягом аналізованого періоду не відповідав нормативним вимогам (1–2,5). Це свідчить про недостатню спроможність ПАТ «Одескабель» повністю покривати поточні зобов'язання за рахунок усіх обігових коштів.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності також залишалося нижчим за нормативний рівень (0,7–0,8) протягом усього аналізованого періоду. Це свідчить про недостатню кількість абсолютно та швидко ліквідних активів для забезпечення короткострокових зобов'язань підприємства.

Протягом усього аналізованого періоду підприємство мало недостатньо грошових коштів для негайного погашення короткострокових позикових зобов'язань. Навіть у найкращому 2021 році значення коефіцієнта абсолютної ліквідності (0,067) суттєво поступалося своєму нижньому пороговому рівню (0,2).

Підсумовуючи аналіз фінансового стану ПАТ «Одескабель», можна зазначити край низький рівень ліквідності активів та високий ступінь фінансового ризику підприємства протягом усього аналізованого періоду.

2.2. Аналіз складу і структури поточних витрат в ПАТ «Одескабель»

Пошук резервів зниження витратоємності продукції починається з аналізу складу і структури поточних витрат підприємства. Звернемося до табл. 2.6., в якій відображений склад останніх залежно від виду господарської діяльності, в якому вони виникають. При цьому групування витрат здійснено відповідно з формою № 2 «Звіт про фінансові результати». Дані табл. 2.6 свідчать про наявність синхронних змін в динаміці більшості складових витрат від операційної діяльності ПАТ «Одескабель». Зокрема, зростання з 2019 р. по 2021 р., суттєве зниження у 2022 р. і значне збільшення у 2023 році. Це стосується і динаміки загальної величини витрат від господарської діяльності підприємства.

Таблиця 2.6 – Склад поточних витрат ПАТ «Одескабель»
за видами господарської діяльності підприємства

(млн. грн.)

Статті витрат	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна за 2019-2023 рр.	
						абсолютна, тис. грн.	Відносна (темпи росту/ зниження), %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1485,4	1456,5	1723,2	1234,1	1518,6	33,2	102,24
Адміністративні витрати	120,5	117,4	134,3	134,7	140,1	19,7	116,32
Витрати на збут	104,5	93,1	101,4	71,4	101,7	-2,7	97,40
Повна собівартість реалізованої продукції	1710,4	1667,0	1958,9	1440,2	1760,5	50,1	102,93
Інші операційні витрати	99,5	103,1	65,2	96,6	67,9	-31,5	68,29
Витрати від операційної діяльності всього	1809,8	1770,2	2024,1	1536,8	1828,4	18,6	101,03
Витрати від неопераційної діяльності	96,1	139,4	78,7	158,3	103,1	7,0	107,23
Поточні витрати від господарської діяльності підприємства	1906,0	1909,5	2102,7	1695,2	1931,5	25,6	101,34

Порушення тенденції зростання витрат від операційної діяльності і загальної величини поточних витрат від господарської діяльності ПАТ «Одескабель» у 2022 році пов'язано з початком військової агресії РФ. В цілому загальна величина останніх протягом аналізованого періоду скоротилася на 25,6 млн. грн. або на 1,34 % (рис. 2.3).

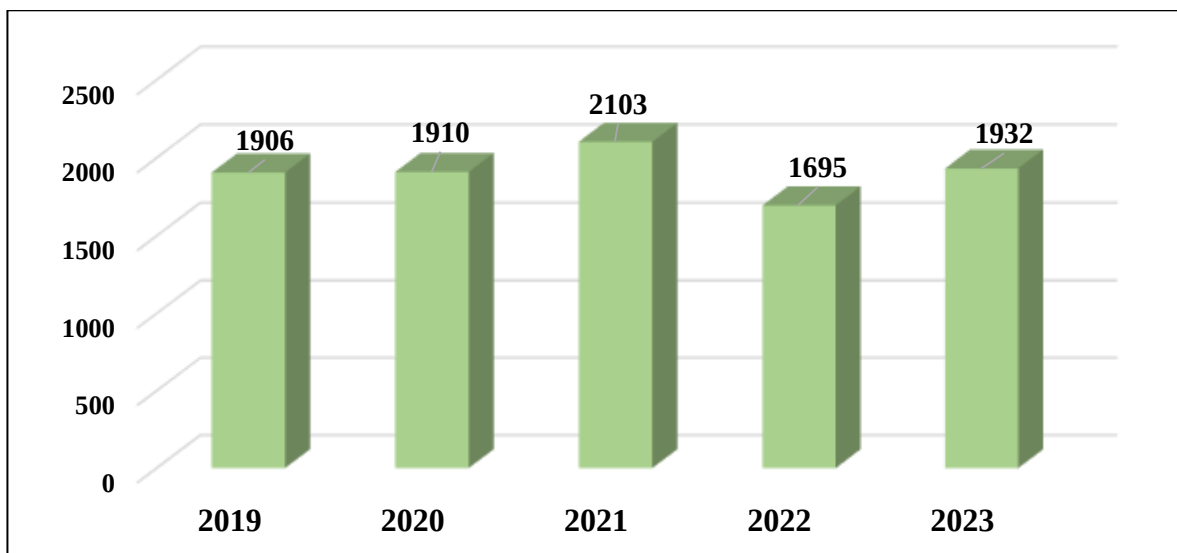

Рис. 2.3 – Динаміка поточних витрат від господарської діяльності ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., млн. грн.

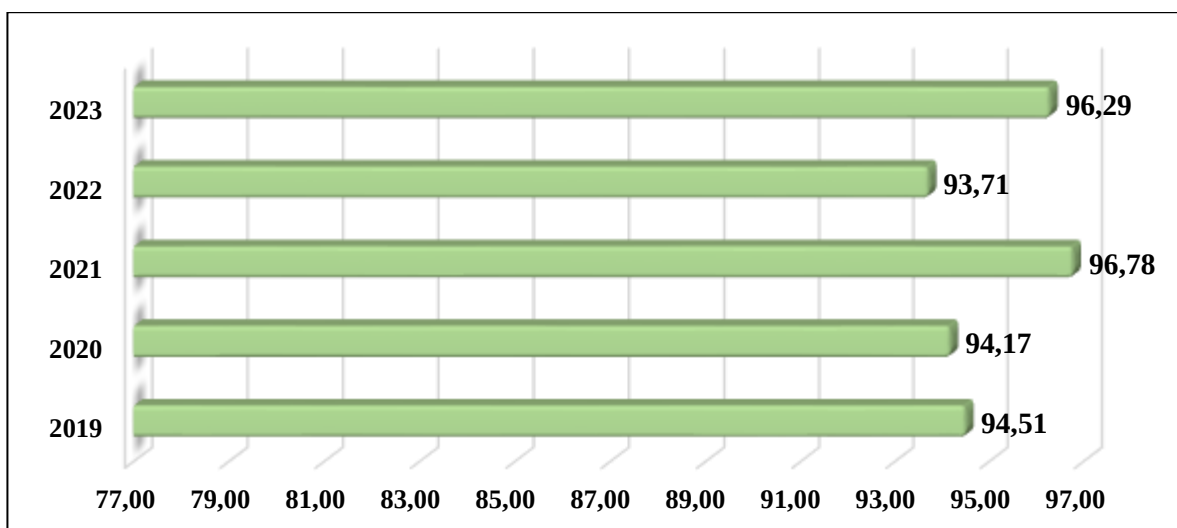

Рис. 2.4 – Питома вага собівартості реалізованої продукції в операційних витратах ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., %

Протягом всього аналізованого періоду основну частку в поточних витратах від господарської діяльності підприємства складали операційні

витрати, основною складовою яких є повна собівартість реалізованої продукції (рис. 2.4). З 2019 р. по 2023 рік частка останніх зросла на 1,78 відсоткових пунктів, склав 96,29 % проти 94,51 % у базовому році.

Для пошуку резервів зниження витратоемності продукції значний інтерес становить аналіз операційних витрат за економічними елементами. Інформація, яка необхідна для здійснення даного аналізу, міститься в розділі «Елементи операційних витрат» форми № 2 річного звіту підприємства. В табл. 2.7 представлений склад операційних витрат ПАТ «Одескабель», за економічними елементами за 2019-2023 роки. Як ми бачимо, протягом аналізованого періоду динаміка останніх (за винятком амортизаційних відрахувань) практично повторює розглянуту вище динаміку окремих статей операційних витрат, що виділені за видами господарської діяльності (табл. 2.6).

В цілому ж за період з 2019 р. по 2023 рік слід констатувати зростання операційних витрат за більшістю економічних елементів. Виняток становлять Витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи.

Найбільш динамічне (на 10,4 млн. грн. або на 28,85 %) зросли амортизаційні відрахування. Це пов'язано зі зростанням середньорічної вартості основних виробничих фондів і з використанням в ПАТ «Одескабель» методів прискореної амортизації. Незначне зростання матеріальних витрат (на 4,77 %) цілком пов'язано зі зростанням цін на сировину, в першу чергу, на мідну катанку і полімерні матеріали.

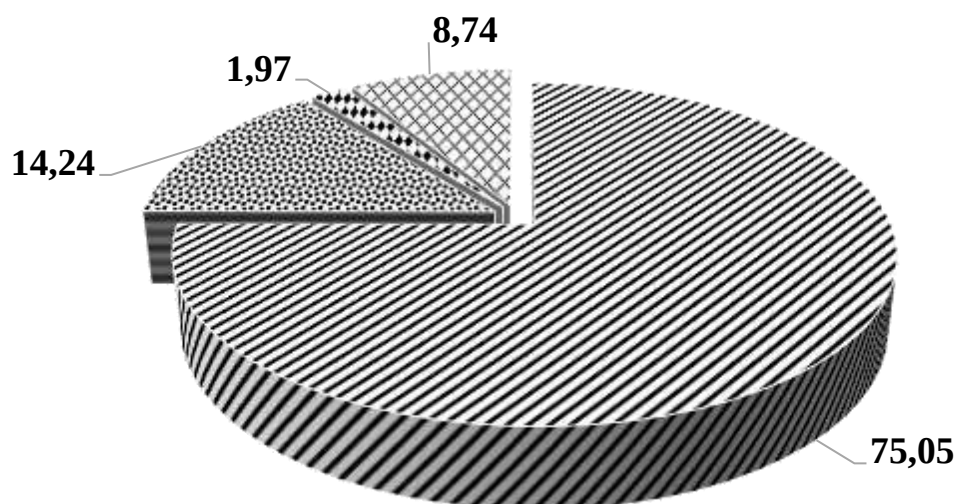
Скорочення витрат на оплату праці (3,90 %) пояснюється тим, що зазначені витрати відносяться до складу змінних витрат підприємства. Тому значне скорочення натуральних обсягів виробництва, яке спостерігалось на протязі аналізованого періоду, незважаючи на систематичне індексування заробітної плати, обумовило зниження витрат на оплату праці. Розглянута вище динаміка операційних витрат за економічними елементами призвела до певних змін у структурі операційних витрат ПАТ «Одескабель» (табл. 2.8, рис. 2.5).

Таблиця 2.7 – Склад операційних витрат ПАТ «Одескабель» за економічними елементами

(млн. грн.)

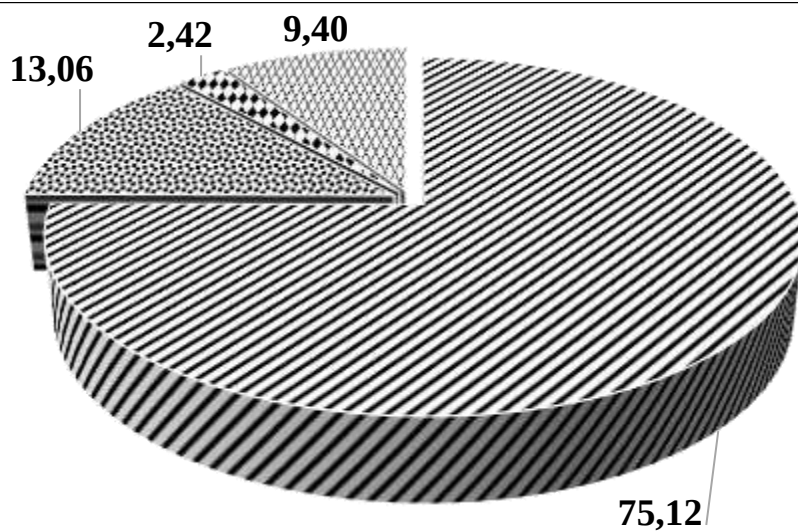
Найменування елемента витрат	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна за 2019-2023 рр.	
						абсолютна, тис. грн.	відносна (темп росту/ зниження), %
Матеріальні витрати	1372,5	1328,3	1631,9	1101,5	1438,1	65,5	104,77
Витрати на оплату праці	217,6	213,0	233,2	171,0	209,1	-8,5	96,10
Відрахування на соціальні заходи	42,9	42,6	47,0	36,2	40,9	-2,0	95,35
Амортизація	36,0	48,2	53,6	52,3	46,3	10,4	128,85
Інші операційні витрати	159,8	164,6	148,5	159,3	179,9	20,1	112,55
Всього	1828,8	1796,7	2114,3	1520,2	1914,3	85,5	104,67

2019 рік

- ✧ Матеріальні витрати
- ✧ Витрати на оплату праці з відрахуваннями на соц. заходи
- ▤ Амортизація
- Інші операційні витрати

2023 рік

- ✧ Матеріальні витрати
- ✧ Витрати на оплату праці з відрахуваннями на соц. заходи
- ▤ Амортизація

Рис. 2.5 – Структура операційних витрат ПАТ «Одескабель» за економічними елементами у 2019 р. і 2023 р., %

Зазначені в табл. 2.8 і на рис. 2.5 зміни здебільшого відповідають напрямкам динаміки витрат за економічними елементами, окрім витрат на оплату праці.

У складі стратегічних напрямків зниження витратоємності продукції промислового підприємства одно з ключових місць займає скорочення накладних витрат на одиницю продукції. І, в першу чергу, адміністративних витрат. Звернемося до табл. 2.9 і рис. 2.6, на яких представлена динаміка повної собівартості реалізованої продукції і окремих статей накладних витрат ПАТ «Одескабель» за період за 2019-2023 роки.

Таблиця 2.9 – Динаміка собівартості реалізованої продукції окремих статей накладних витрат ПАТ «Одескабель»

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолют. зміна	Відносна (темп росту/ зниження) %
Адміністративні витрати:							
абсолютне значення, млн. грн.	120,5	117,4	134,3	134,7	140,1	19,7	116,32
питома вага, %	7,04	7,04	6,86	9,35	7,96	0,92	113,00
Витрати на збут:							
абсолютне значення, млн. грн.	104,5	93,1	101,4	71,4	101,7	-2,7	97,40
питома вага, %	6,11	5,59	5,17	4,96	5,78	-0,33	94,62
Повна собівартість реалізованої продукції							
абсолютне значення, млн. грн.	1710,4	1667,0	1958,9	1440,2	1760,5	50,1	102,93
питома вага, %	100	100	100	100	100	X	X

На основі даних табл. 2.9 можна зробити висновок про наявність стійкої тенденції зростання адміністративних витрат у ПАТ «Одескабель», яка спостерігалася протягом аналізованого періоду, за винятком 2020 року, коли

зазначені витрати в порівнянні з 2019 р. скоротилися на 3,1 млн. грн. (або на 2,54 %). Загалом протягом аналізованого періоду величина адміністративних витрат підприємства збільшилися на 19,7 млн. грн (або на 16,32 %). Тоді як повна собівартість реалізованої продукції збільшилася всього лише на 2,93 %.

Наслідком відміченої динаміки стало зростання частки адміністративних витрат у повній собівартості реалізованої продукції на 0,92 відсоткових пунктів. Це слід розглядати як негативний чинник ефективності діяльності ПАТ «Одескабель».

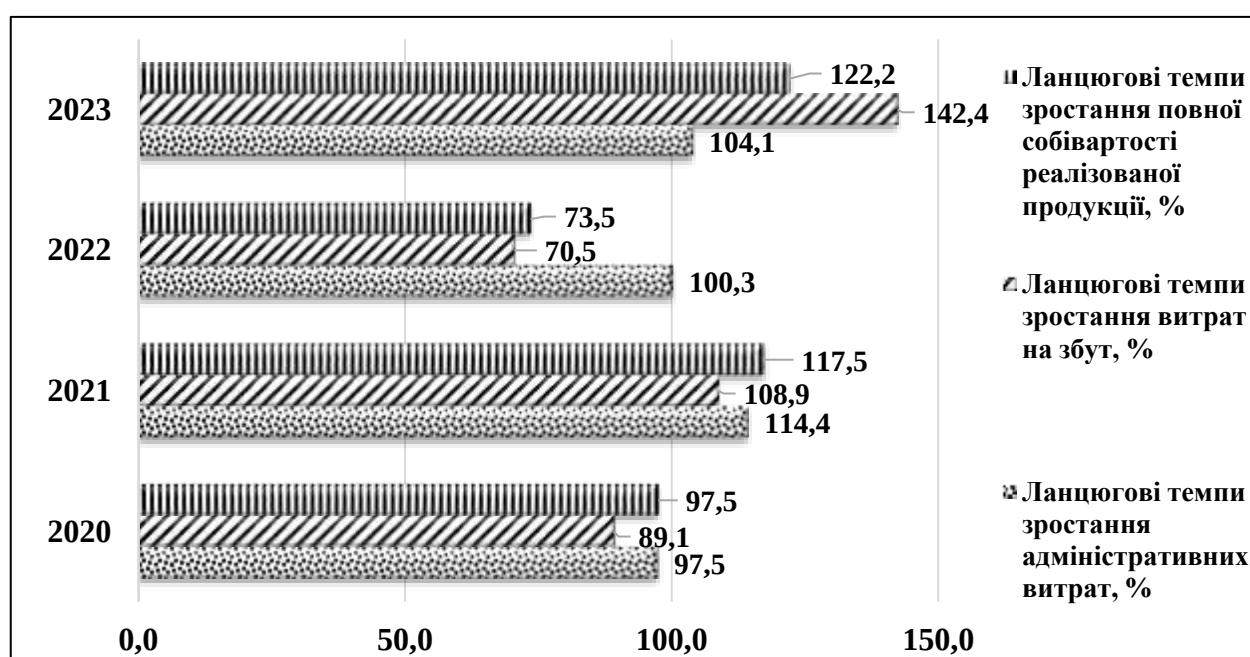

Рис. 2.6 – Ланцюгові темпи зростання повної собівартості РП і окремих статей накладних витрат ПАТ «Одескабель», %

Щодо витрат на збут, то слід відмітити, що динаміка останніх (табл. 2.9 і рис. 2.6, суттєво поступалася динаміці адміністративних витрат і повної собівартості реалізованої продукції (за винятком 2020 року). У результаті витрати на збут протягом аналізованого періоду зменшилися на 2,7 млн. грн (або на 2,6 %). Водночас їх динаміка тісно корелювала з обсягом реалізованої продукції, що пояснюється значною часткою пропорційних змінних витрат у складі витрат на збут.

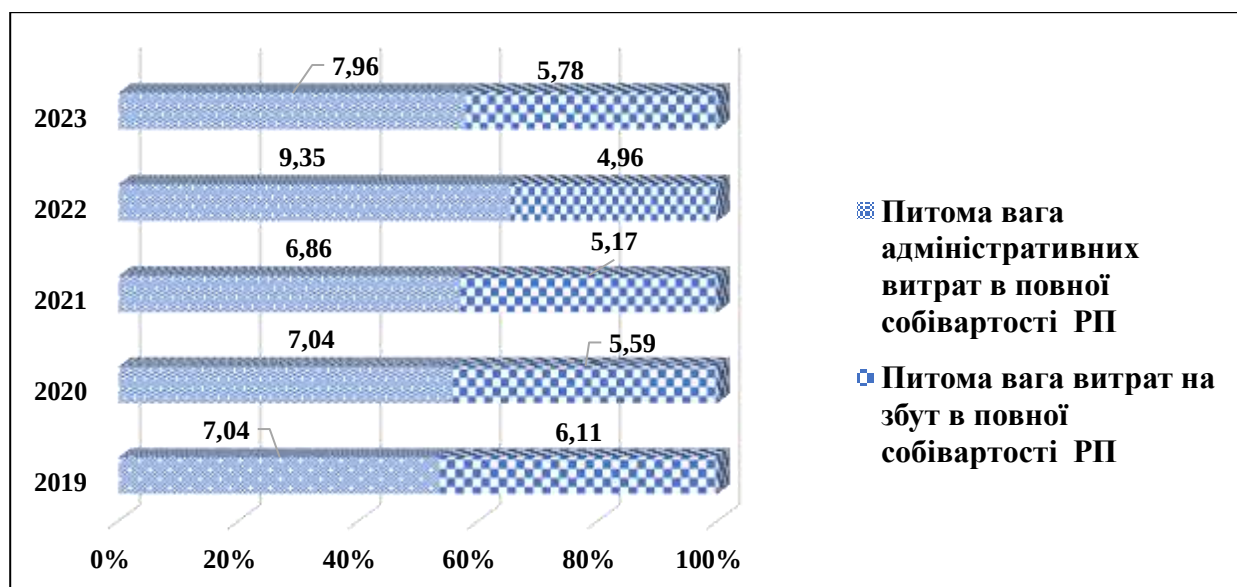

Рис. 2.7 – Питома вага адміністративних витрат і витрат на збут в собівартості реалізованої продукції ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., %

Розглянута вище динаміка витрат на збут призвела до зменшення їх частки у повній собівартості реалізованої продукції на 0,33 відсоткового пункту: з 6,11 % у базовому 2019 році до 5,78 % у звітному 2023 році (табл. 2.9, рис. 2.7). З огляду на специфіку комерційної діяльності підприємств кабельної галузі в умовах високої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках, дану динаміку витрат на збут у ПАТ «Одескабель» слід вважати негативним явищем.

2.3 Аналіз показників витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель»

Рівень загальної витратоємності продукції підприємства формується під впливом низки одиничних показників витратоємності. Однієї з головних галузевих особливостей ПАТ «Одескабель» (як і будь-якого підприємства кабельної промисловості) є висока матеріалоємність продукції, що випускається. Тому аналіз витратоємності продукції почнемо з оцінки співвідношення матеріальних витрат і обсягів реалізованої продукції (рис. 2.8).

Більша частина витрат на сировину, матеріали, паливо та енергію відноситься до складу пропорційних змінних витрат підприємства. Цим пояснюється синхронність змін матеріальних витрат і обсягів реалізованої

продукції, які спостерігалися в ПАТ «Одескабель» протягом аналізованого періоду (рис. 2.9).

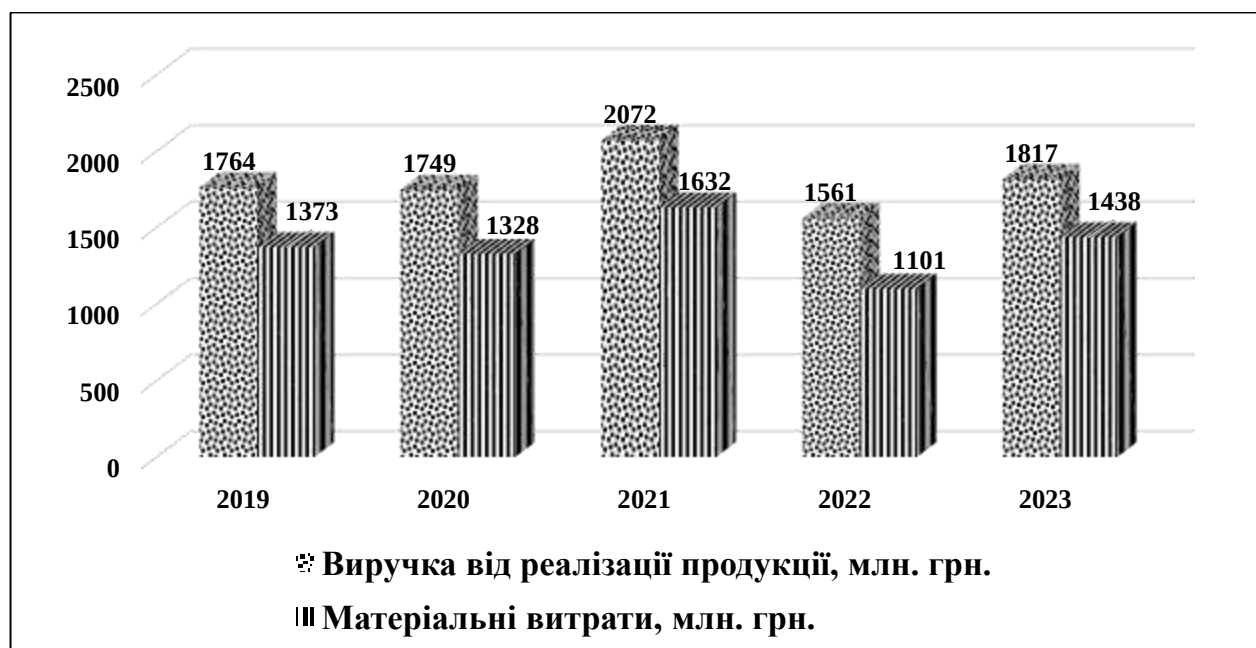

Рис. 2.8 – Динаміка доходів від реалізації продукції і матеріальних витрат ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., млн. грн.

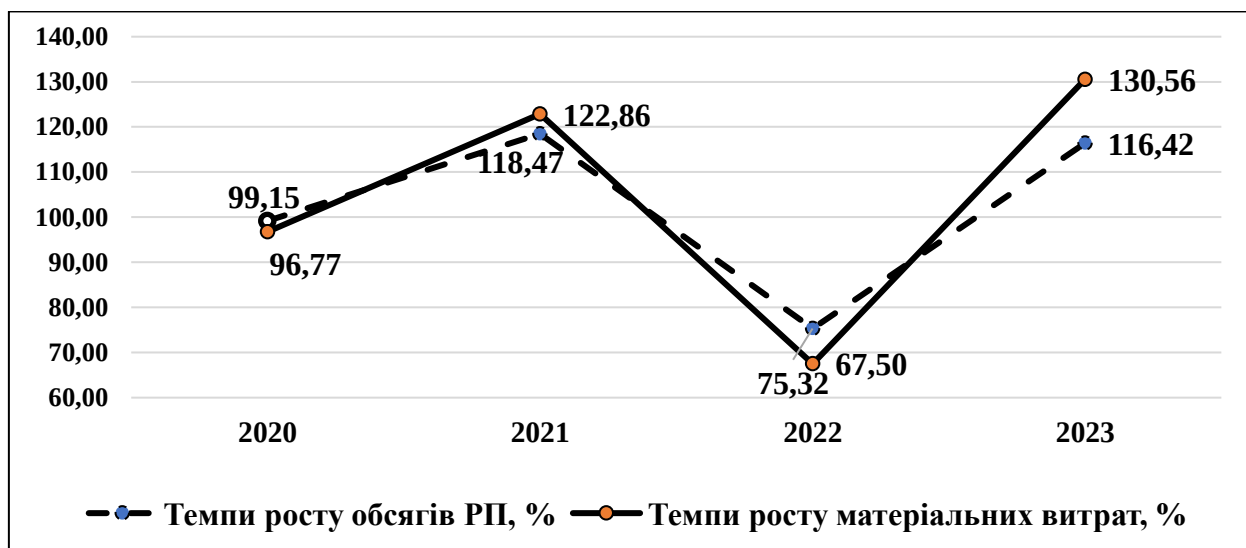

Рис. 2.9 – Ланцюгові темпи росту (зниження) обсягів реалізованої продукції і матеріальних витрат в ПАТ «Одескабель» за 2020-2023 рр., %

Співвідношення динаміки обсягів реалізованої продукції й загальної суми матеріальних витрат обумовило різноспрямовані зміни рівня матеріалоємності продукції, які щорічно спостерігалися в ПАТ «Одескабель» протягом

аналізованого періоду (табл. 2.10 і рис. 2.10). А саме: зниження у 2020 і 2022 роках та зростання у 2021 і 2023 роках. В цілому ж рівень даного показника збільшився на 1,34 коп. або на 1,72 %, склавши у звітному 2023 році 79,14 коп. проти 77,80 коп. у базовому 2019 р. Це свідчить про зниження ефективності використання матеріальних ресурсів в ПАТ «Одескабель» протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.10 – Матеріалоемність продукції ПАТ «Одескабель»

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна за з 2019-2023 рр.	
						абсол.	відносна (темп росту/зниження), %
Матеріальні витрати, млн. грн.	1372,5	1328,3	1631,9	1101,5	1438,1	65,5	104,77
Реалізована продукція, млн. грн.	1764,1	1749,2	2072,1	1560,8	1817,1	53,0	103,00
Матеріалоемність продукції, коп.	77,80	75,94	78,75	70,57	79,14	1,34	101,72

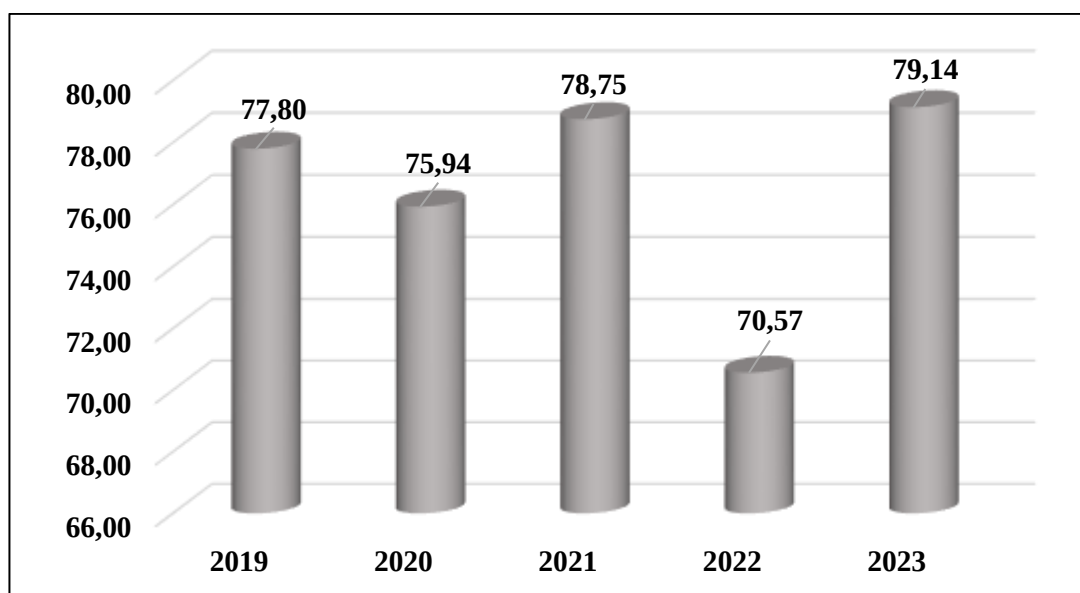

Рис. 2.10 – Матеріалоемність продукції ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., коп.

У складі операційних витрат ПАТ «Одескабель» другою за величиною статтею є витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи. Частка

останніх у звітному 2023 році склала 13,06 %. Звідси другим за впливом на рівень загальної витратоємності продукції на аналізованому підприємстві є показник зарплатоємності.

Таблиця 2.11 – Зарплатоємність продукції ПАТ «Одескабель»

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна за період з 2019-2023 рр.	
						абсол.	відносна (темп росту/ зниження), %
Витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи, млн. грн.	260,5	255,6	280,2	207,3	250,0	-10,5	95,98
Реалізована продукція, млн. грн.	1763,2	1764,1	1749,2	2072,1	1560,8	-202,4	88,52
Зарплатоємність продукції, коп.	14,77	14,49	16,02	10,00	16,02	1,24	108,42

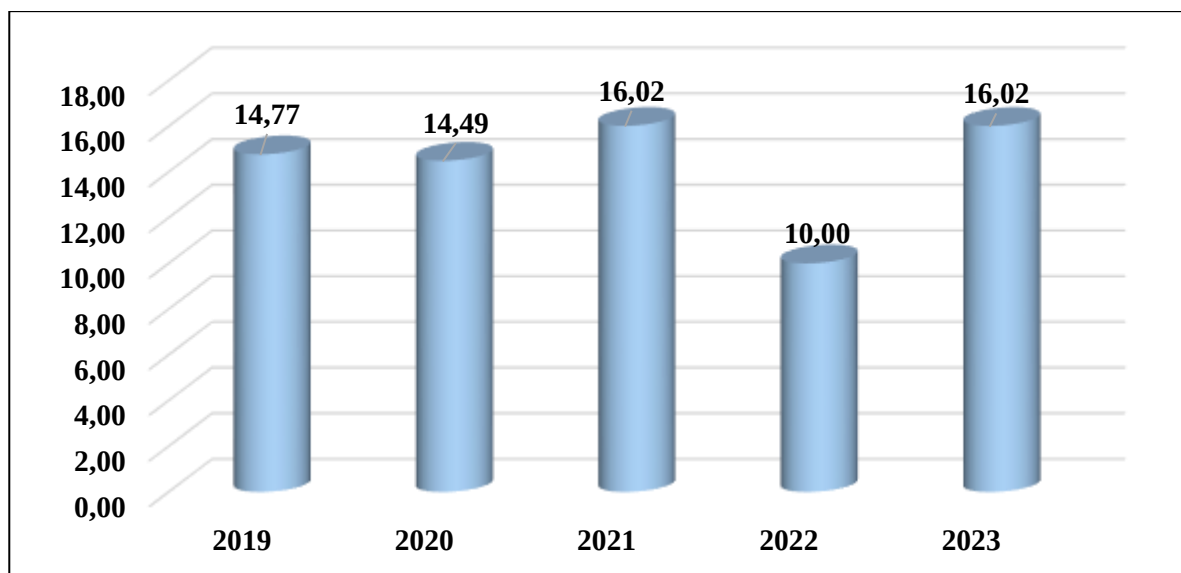

Рис. 2.11 – Зарплатоємність продукції ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., коп.

Співвідношення динаміки обсягів реалізованої продукції й витрат на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи обумовило різноспрямовані зміни рівня зарплатоємності продукції, які щорічно спостерігалися в ПАТ

«Одескабель» протягом аналізованого періоду (табл. 2.11 і рис. 2.11). А саме: зниження у 2020 і 2022 роках та зростання у 2021 і 2023 роках. В цілому ж рівень даного показника збільшився на 1,24 коп. або на 8,42 %, склавши у звітному 2023 році 16,02 коп. проти 14,77 коп. у базовому 2019 р.

Третім за впливом на рівень загальної витратоємності на аналізованому підприємстві є показник амортизованості продукції. Розрахунки останнього за 2019-2023 роки представлені в табл. 2.12 і на рис. 2.12.

Таблиця 2.12 – Амортизованість продукції ПАТ «Одескабель»

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна за 2019-2023 рр.	
						абсол.	відносна (темп росту/зниження), %
Амортизаційні відрахування, млн. грн.	36,0	48,2	53,6	52,3	46,3	10,4	128,85
Реалізована продукція, млн. грн.	1764,1	1749,2	2072,1	1560,8	1817,1	53,0	103,00
Амортизованість продукції, коп.	2,04	2,76	2,59	3,35	2,55	0,51	125,09

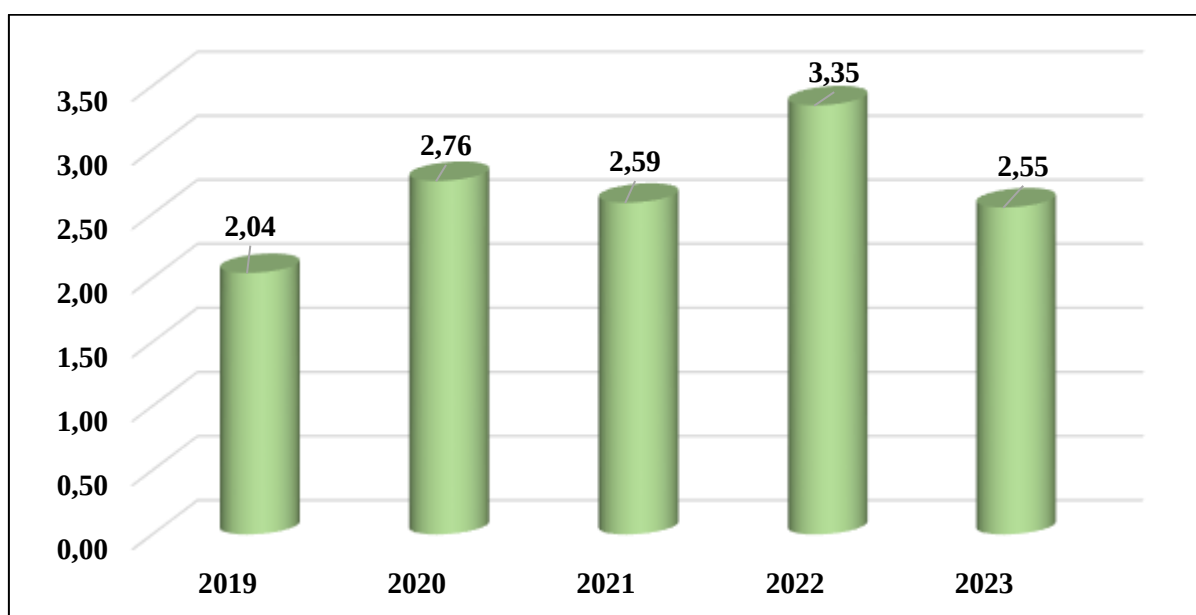

Рис. 2.12 – Амортизованість продукції ПАТ «Одескабель» за 2019-2023 рр., коп.

Як ми бачимо, протягом вказаного періоду спостерігається різноспрямована динаміка зазначеного показника. А саме: зростання у 2020 і 2022 роках і зниження у 2021 і 2023 роках (рис. 2.12). В цілому ж протягом аналізованого періоду амортиємність продукції в ПАТ «Одескабель» збільшилася на 0,51 коп. або на 25,09 %.

Для оцінки загальної витратоемності продукції на підприємствах кабельної промисловості використовується показник витрат на 1 гривню реалізованої продукції. Розрахунки останнього за 2019-2023 роки представлені в табл. 2.13 і на рис. 2.13.

Таблиця 2.13 – Динаміка витрат на 1 грн. реалізованої продукції ПАТ «Одескабель»

Найменування показника	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Динаміка за 2016-2023 рр.	
									абс.	відносна (темп росту/зниження), %
Повна собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	1073,8	1473,1	1705,5	1710,4	1667,0	1958,9	1440,2	1760,5	686,8	163,96
Виручка від реалізації продукції, млн. грн.	1211,7	1585,7	1763,2	1764,1	1749,2	2072,1	1560,8	1817,1	605,4	149,96
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, коп.	88,62	92,90	96,73	96,95	95,31	94,54	92,27	96,89	8,27	109,33

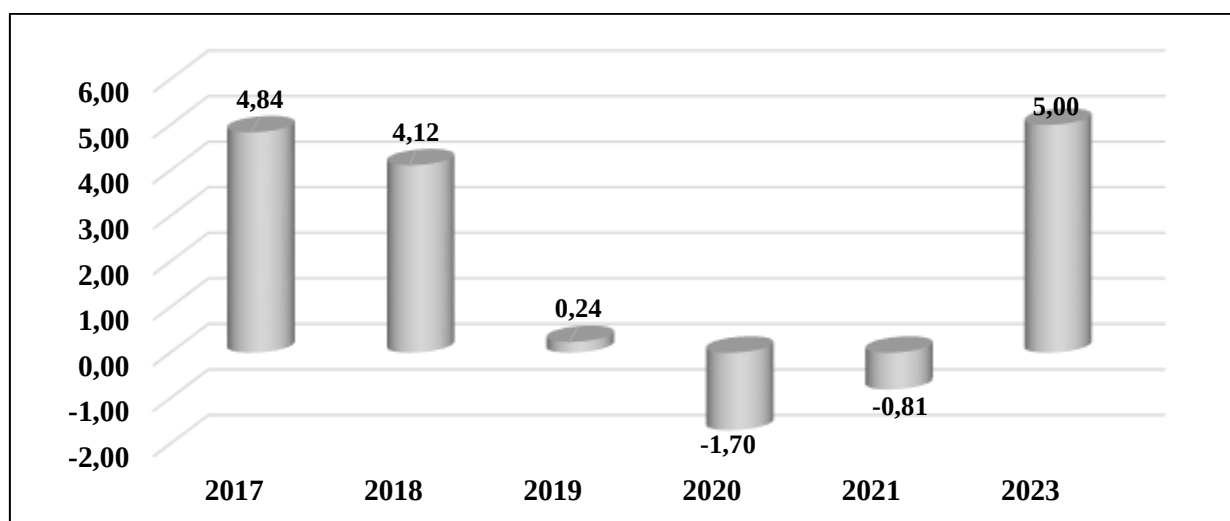

Рис. 2.13 – Ланцюгові темпи приросту витрат на 1 грн. реалізованої продукції ПАТ «Одескабель», %.

Дані табл. 2.13 і рис. 2.13 свідчать про наявність різноспрямованої динаміки загальної витратоємності за показником витрат на 1 грн. реалізованої продукції, яка склалася в ПАТ «Одескабель» з 2016 р. по 2023 рік.

Свого максимального рівня (96,95 коп.) даний показник досягнув у 2019 році, мінімального (88,62 коп.) – у 2016 році. В цілому ж протягом аналізованого періоду рівень досліджуваного показника зріс на 8,27 коп. або на 9,33 %, склавши у звітному 2023 році 96,89 коп. проти 88,62 коп. у базовому 2016 р.

З метою виявлення й кількісної оцінці основної тенденції в динаміці витратоємності продукції побудуємо криву, що характеризує зміну даного показника на аналізованому підприємстві за період з 2016 р. по 2023 рік (рис. 2.14.).

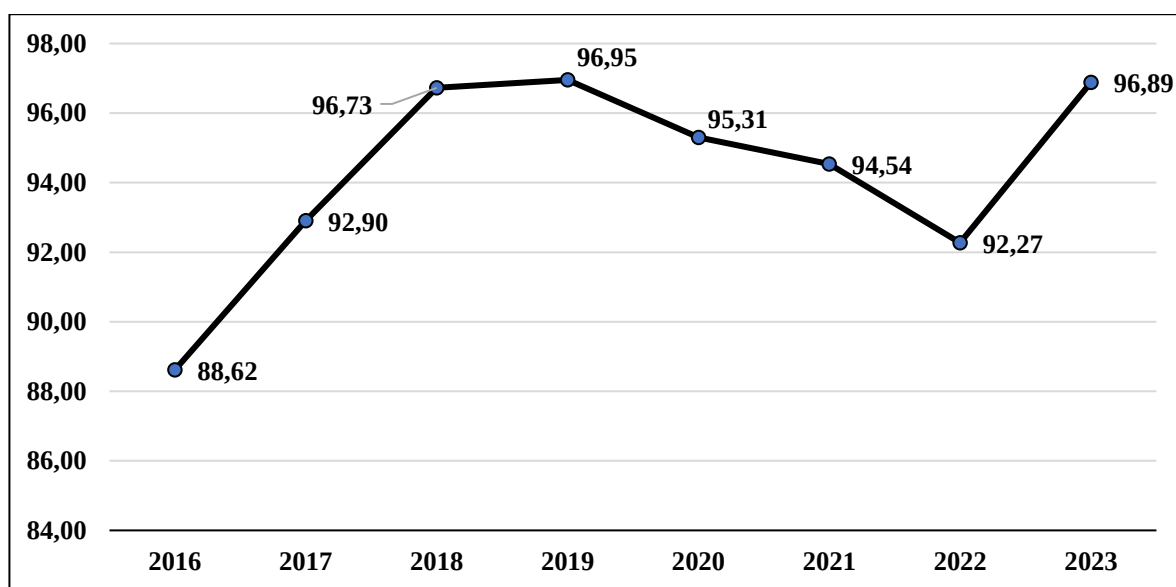

Рис. 2.14 – Динаміка витрат на 1 грн. реалізованої продукції в ПАТ «Одескабель» за 2016-2023 рр. (коп.)

Форма кривої, представленої на рисунку 2.14, не дозволяє однозначно визначити вид математичної функції, яка найкраще апроксимує динаміку досліджуваного показника. На основі візуального аналізу можливо припустити кілька варіантів функцій: лінійну, логарифмічну, поліноміальну, експоненціальну або степенну. З огляду на це, нами було побудовано графіки та

моделі тренду для зазначених п'яти форм аналітичного виразу, які відображають динаміку витрат на 1 грн реалізованої продукції в ПАТ «Одескабель»

За результатами зіставлення коефіцієнта детермінації (R^2) за вказаними моделями нами обрана модель, яка найбільш адекватно відображає динаміку витрат на 1 грн. реалізованої продукції в ПАТ «Одескабель». Це поліномі 3-го порядку (рис. 2.15), при якому $R^2 = 0,9085$. Модель тренда, яка найкращим чином характеризує динаміку аналізованого показника, матиме наступний вигляд:

$$Y = 77,026 + 13,886 \cdot X - 3,6999 \cdot X^2 + 0,2054 \cdot X^3$$

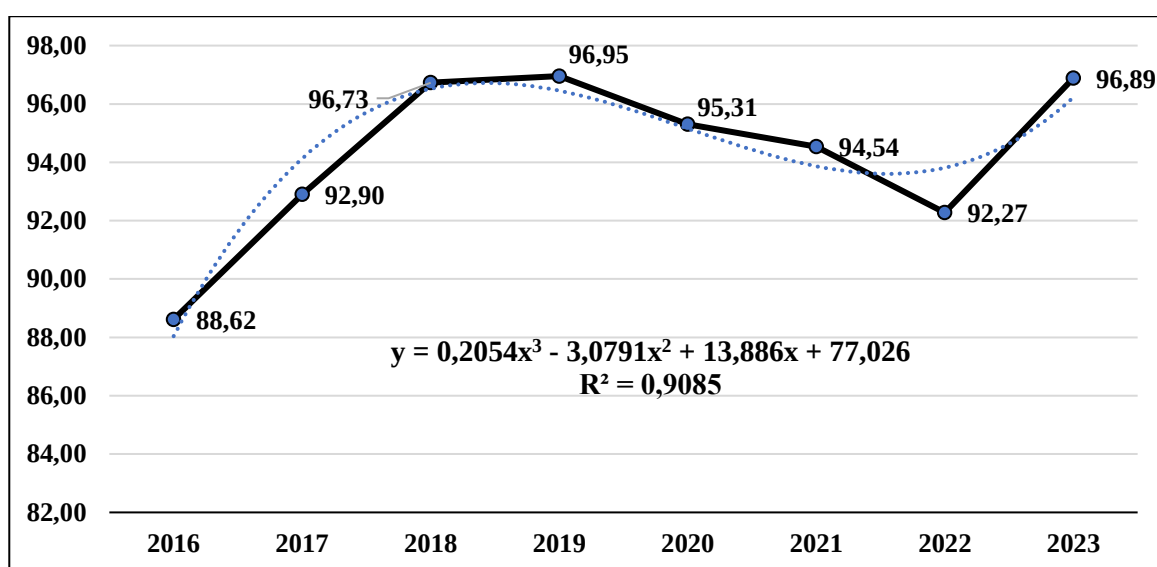

Рис. 2.15 – Поліноміальна модель 3-го ступеню динаміки витрат на 1 грн. РП «ПАТ «Одескабель» а 2016-2023 рр. (коп.)

На основі побудованої моделі складемо прогноз на 2024 рік.

$$Y_{24} = 77,026 + 13,886 \cdot 9 - 3,6999 \cdot 9^2 + 0,2054 \cdot 9^3 = 102,33 \text{ (коп.)}$$

Отже, можна припустити, що за збереженням складеної тенденції рівень витрат на 1 гривню реалізованої продукції ПАТ «Одескабель» у 2024 році зменшиться порівняно з 2023 роком на 5,44 копійок, або на 5,62 %, і становитиме 102,33 копійки. Цій вкрай негативний прогноз свідчить про наявність на підприємстві гострої проблеми зростання витратоємності продукції й необхідності пошуку ефективних напрямків та шляхів її вирішення.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТОЄМНОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ»

3.1 SWOT-аналіз ПАТ «Одескабель»

Одним з найбільш дієвих методів, що використовуються в контексті обґрунтування стратегічних рішень, є SWOT-аналіз (strength – сила, weakness – слабкість, opportunity – можливість, threat – загроза). Зазначений метод полягає у визначенні сильних та слабких сторін підприємства, його можливостей та ймовірних загроз для бізнесу. Даний аналіз здійснюється на основі інформації про зовнішнє середовище, внутрішні можливості підприємства та труднощі, що випробовуються. Результати SWOT-аналізу ПАТ «Одескабель» представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Результати SWOT-аналізу ПАТ «Одескабель»

СИЛЬНІ СТОРОНИ 1. Довготривалий досвід на ринку. 2. Висока якість продукції. 3. Широкий асортимент. 4. Міжнародні сертифікати якості. 5. Висока репутація на ринку. 6. Стабільна клієнтська база.	СЛАБКІ СТОРОНИ 1. Залежність від вартості сировини. 2. Залежність від енергетичних ресурсів. 3. Конкуренція з міжнародними виробниками. 4. Інфраструктурні обмеження та логістичні виклики. 5. Низький рівень диверсифікації ринків. 6. Застарілі технології на окремих етапах виробництва. 7. Залежність від державного регулювання та політичної ситуації.
МОЖЛИВОСТІ 1. Розширення присутності на міжнародних ринках. 2. Зростання попиту на волоконно-оптичні кабелі. 3. Інвестиції в інновації та розробки. 4. Зростання попиту на кабелі для відновлюваної енергетики. 5. Зростання інфраструктурних проектів в Україні. 6. Диверсифікація продукції та ринків збуту. 7. Залучення іноземних інвестицій та партнерстві. 8. Розширення використання автоматизації та цифрових технологій.	ЗАГРОЗИ 1. Економічні загрози. 2. Конкуренція. 3. Політичні та регуляторні загрози. 4. Технологічні загрози. 5. Екологічні загрози. 6. Соціальні загрози.

(Авторська розробка)

1. Сильні сторони ПАТ «Одескабель». Сильні сторони ПАТ «Одескабель» виділяють компанію серед конкурентів і забезпечують її стабільну позицію на ринку. Ось ключові переваги.

- *Довготривалий досвід на ринку.* ПАТ «Одескабель» працює понад 70 років, що свідчить про надійність та стійкість компанії. Досвід дозволяє їй ефективно відповідати на потреби клієнтів і адаптуватися до змін ринку.
- *Висока якість продукції.* Компанія використовує сучасні технології та якісні матеріали у виробництві, що дозволяє створювати конкурентоспроможну продукцію, яка відповідає міжнародним стандартам.
- *Широкий асортимент.* ПАТ «Одескабель» пропонує широкий вибір кабельної продукції, зокрема силові кабелі, телекомунікаційні кабелі та оптоволоконні системи. Це дозволяє компанії задовольняти потреби різних секторів економіки.
- *Міжнародні сертифікати якості.* Продукція компанії сертифікована за міжнародними стандартами (ISO), що підвищує її привабливість для іноземних замовників і дозволяє експортувати продукцію на ринки інших країн.
- *Висока репутація на ринку.* ПАТ «Одескабель» має хорошу репутацію серед клієнтів і партнерів, завдяки чому компанія утримує довіру та лояльність як на національному, так і на міжнародному ринку.
- *Стабільна клієнтська база.* Компанія має розвинену мережу клієнтів, зокрема державні та приватні підприємства, що гарантує стабільний попит на її продукцію.

Ці сильні сторони дають ПАТ «Одескабель» високі конкурентні переваги на ринку кабельної продукції та дозволяють компанії стабільно розвиватися навіть в умовах ринкових викликів.

2. Слабкі сторони ПАТ «Одескабель». Незважаючи на численні переваги, існують певні аспекти діяльності підприємства, які слід віднести до

слабких сторін.

- *Залежність від вартості сировини.* Виробництво кабелів вимагає великих обсягів металів, зокрема міді та алюмінію, а ціни на ці ресурси залежать від коливань на світовому ринку. Якщо вартість сировини зростає, це може призвести до підвищення собівартості продукції і, як наслідок, зниження конкурентоспроможності. Підприємство може бути змушено підвищувати ціни, що вплине на його здатність зберегти клієнтів, особливо у випадку з експортними замовленнями.
- *Залежність від енергетичних ресурсів.* Виробництво кабельної продукції є енергоємним процесом, тому результативність діяльності підприємства залежить від цін на енергетичні ресурси. Зростання цін на енергію збільшує виробничі витрати та негативно впливає на витратоємність продукції.
- *Конкуренція з міжнародними виробниками.* Незважаючи на високу якість продукції та наявність міжнародних сертифікатів, ПАТ «Одескабель» стикається з жорсткою конкуренцією з боку міжнародних виробників кабельної продукції, особливо у сфері високотехнологічних рішень. Міжнародні гравці можуть мати кращі позиції на деяких експортних ринках через розвинені мережі дистрибуції або нижчі витрати завдяки масштабам виробництва.
- *Інфраструктурні обмеження та логістичні виклики.* Якщо існують проблеми з внутрішньою інфраструктурою (наприклад, затримки в постачанні сировини або складності з транспортом готової продукції), це може негативно вплинути на здатність виконувати замовлення вчасно. В умовах економічної нестабільності або політичних ризиків логістичні проблеми можуть стати ще серйознішими, особливо у віддалених регіонах або при експорті до країн з нестабільною ситуацією.
- *Низький рівень диверсифікації ринків.* Незважаючи на міжнародне визнання і експорт продукції, частина доходів ПАТ «Одескабель» все ще залежить від українського ринку. Економічна або політична нестабільність

в Україні негативно впливає на попит на продукцію та здатність підприємства до зростання. Збільшення залежності від внутрішнього ринку підвищує ризики, пов'язані з місцевими коливаннями економіки.

- *Застарілі технології на окремих етапах виробництва.* Незважаючи на те, що ПАТ «Одескабель» інвестує багато коштів в модернізацію, певні технологічні процеси все ще залишаються застарілими у порівнянні з новітніми міжнародними стандартами. Це може стати перешкодою для впровадження нових інноваційних продуктів або зниження собівартості виробництва.
- *Залежність від державного регулювання та політичної ситуації.* Як і багато інших підприємств в Україні, ПАТ «Одескабель» залежить від змін у державній політиці, зокрема, у сфері податкового та митного регулювання, що може впливати на фінансові показники підприємства. Державні реформи або регуляторні зміни можуть створювати додаткові бар'єри або обмеження для розвитку бізнесу.

3. Можливості ПАТ «Одескабель». У даний час існують багато можливостей, які можуть сприяти подальшому розвитку ПАТ «Одескабель» та зміцненню його ринкових позицій. Ці можливості виникають завдяки змінам на глобальних і місцевих ринках, технічним інноваціям, зростанню попиту на певну продукцію та іншим зовнішнім факторам. Коротко зупинимось на основних з них.

- *Розширення присутності на міжнародних ринках.* З огляду на тенденцію до глобалізації та зростання попиту на кабельну продукцію, ПАТ «Одескабель» має можливість виходу на нові експортні ринки, особливо в країни Європейського Союзу, Близького Сходу, Азії та Африки. Участь у міжнародних виставках та створення стратегічних партнерств із закордонними дистриб'юторами може допомогти збільшити експортну частку та зміцнити позиції на світовому ринку.
- *Зростання попиту на волоконно-оптичні кабелі.* Збільшення потреб у високошвидкісних інтернет-з'єднаннях, розвиток технологій 5G та

цифрової економіки створюють попит на волоконно-оптичні кабелі. ПАТ «Одескабель», що виробляє оптичні кабелі, може скористатися цією тенденцією та зміцнити свої позиції у сфері телекомунікаційної інфраструктури.

- *Інвестиції в інновації та розробки.* Впровадження нових технологій у виробництві кабельної продукції, таких як інтелектуальні кабелі (smart cables) або кабелі для альтернативної енергетики, може відкрити нові можливості для зростання підприємства. Інноваційні продукти можуть бути затребувані на ринках з високим попитом на спеціалізовані рішення для енергетики, будівництва та телекомунікацій.
- *Зростання попиту на кабелі для відновлюваної енергетики.* Світові тенденції до переходу на екологічно чисті джерела енергії (сонячні та вітрові електростанції) сприяють збільшенню попиту на спеціальні кабелі для передачі електроенергії. ПАТ «Одескабель» може адаптувати свої виробничі лінії для виготовлення кабелів, що використовуються у системах відновлюваної енергетики. Це може забезпечити доступ до нових клієнтів та ринків, особливо в країнах, де активно впроваджуються програми з розвитку «зеленої» енергетики.
- *Зростання інфраструктурних проєктів в Україні.* Відновлення та модернізація інфраструктури України, зокрема у сферах енергетики, транспорту та телекомунікацій, створюють можливості для ПАТ «Одескабель» брати участь у великих державних і приватних проєктах. Програми з модернізації електромереж, прокладання нових телекомунікаційних ліній та розвитку міської інфраструктури можуть забезпечити стабільний попит на кабельну продукцію. Підтримка таких проєктів з боку держави та міжнародних донорів може відкрити додаткові можливості для укладання вигідних контрактів.
- *Диверсифікація продукції та ринків збуту.* ПАТ «Одескабель» має можливість розширити асортимент продукції, орієнтуючись на потреби різних галузей, таких як автомобілебудування, аерокосмічна індустрія,

медичні технології або «розумні» будинки (smart homes). Виробництво спеціалізованих кабелів для цих галузей може стати важливим фактором для диверсифікації ринків збуту та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

- *Залучення іноземних інвестицій та партнерств.* ПАТ «Одескабель» може активно залучати іноземні інвестиції або шукати партнерів для спільного виробництва з міжнародними компаніями, що спеціалізуються на кабельній продукції. Це може допомогти в доступі до нових технологій, удосконаленні виробничих процесів та розширенні присутності на міжнародних ринках. Співпраця з міжнародними партнерами також дозволить підприємству отримати доступ до нових ринків та покращити свій імідж на глобальній арені.
- *Розширення використання автоматизації та цифрових технологій.* Інвестиції в автоматизацію виробництва та впровадження цифрових технологій (наприклад, використання інтернету речей (IoT) або технологій штучного інтелекту для оптимізації виробництва) можуть підвищити ефективність виробничих процесів, знизити витрати та поліпшити якість продукції. Це також дозволить підприємству своєчасно реагувати на зміну ринкових умов та збільшити обсяги виробництва для задоволення попиту.

4. Загрози для ПАТ «Одескабель». Загрози можуть виникати з різних джерел, включаючи ринкові, економічні, технологічні та політичні чинники. Розуміння цих загроз дозволяє підприємству розробляти ефективні стратегії управління ризиками і підвищення фінансової стійкості. Зупинимося коротко на основних загрозах, з якими може стикатися ПАТ «Одескабель».

4.1. Економічні загрози.

- *Коливання цін на сировину.* Зміни у вартості основної сировини (мідь, алюміній, полімери) можуть значно вплинути на собівартість продукції та прибутковість компанії.
- *Рецесія або економічна нестабільність.* Зниження загального попиту внаслідок економічних криз може призвести до скорочення замовлень та

падіння обсягів продажів.

- *Гостра конкуренція з міжнародними виробниками.* Підвищення конкуренції з боку іноземних компаній, які можуть пропонувати продукцію за нижчими цінами або з кращою якістю, загрожує ринковим позиціям ПАТ «Одескабель».
- *Нові учасники ринку.* Поява нових конкурентів, які можуть пропонувати інноваційні рішення або вигідні умови, також може загрозовувати компанії.

4.2. Політичні та регуляторні загрози.

- *Зміни в законодавстві.* Державне регулювання, включаючи зміни в податковій політиці або нормативах у сфері екології, можуть вплинути на вартість виробництва та прибутковість.
- *Політична нестабільність.* Непередбачувані політичні зміни можуть призвести до ризиків для ведення бізнесу, зокрема щодо інвестицій та довгострокових контрактів.

4.3. Технологічні загрози.

- *Швидкий розвиток технологій.* Відставання від конкурентів у впровадженні нових технологій може призвести до втрати ринкових позицій.
- *Кіберзагрози.* Зростаюча кількість кібератак може призвести до витоку даних, зупинки виробництва або збитків через крадіжку інтелектуальної власності.

4.4. Екологічні загрози.

- *Вимоги до екологічної відповідності.* Зростаючий тиск з боку держави та суспільства щодо екологічної відповідальності може вимагати від компанії інвестицій у технології, які відповідають екологічним стандартам.
- *Кліматичні зміни.* Зміни в кліматі можуть вплинути на постачання сировини та ресурси, необхідні для виробництва.

4.5. Соціальні загрози.

- *Зміна споживчих вподобань.* Підвищення попиту на екологічно чисті та

технологічно просунуті продукти може поставити компанію перед необхідністю швидкої адаптації.

- *Ризик втрати кваліфікованих працівників.* Конкуренція за таланти та необхідність постійного навчання персоналу може створити загрозу для ефективності виробництва.

Таким чином, ПАТ «Одескабель» має значний потенціал для подальшого розвитку за рахунок використання ринкових можливостей, таких як вихід на нові ринки, збільшення попиту на інноваційну кабельну продукцію та участь у масштабних інфраструктурних проектах. Розвиток технологій, активна робота над інноваціями та стратегічні партнерства можуть стати ключовими факторами для досягнення довготривалого успіху компанії.

При цьому слід звернути увагу на багатогранність та різноманітність існуючих загроз. Тому дуже важливо, щоб ПАТ «Одескабель» було готово до реагування на ці загрози шляхом розробки стратегії управління ризиками, адаптації до змін в ринковому середовищі та інвестування в інновації та технології. Це дозволить підприємству зберегти конкурентоспроможність та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

3.2 Стратегічні напрямки зниження витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель»

Ключове значення в управлінні динамікою витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель» має визначення стратегічних напрямків її зниження. Склад останніх, визначений за результатами проведеного SWOT-аналізу, відображений на рис. 3.2.

1. Стратегічні напрямки зниження залежності від вартості сировини.

1.1. Диверсифікація постачальників сировини. ПАТ «Одескабель» може зменшити ризики, пов'язані з коливанням цін на сировину, за рахунок диверсифікації своїх постачальників. Співпраця з різними постачальниками з

різних регіонів може допомогти компанії уникнути залежності від одного джерела або одного ринку сировини.

Рисунок 3.2 – Стратегічні напрямки зниження витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель» (Авторська розробка)

1.2. Хеджування ризиків. ПАТ «Одескабель» може використовувати фінансові інструменти, такі як хеджування цін на сировину, щоб захиститися від різких коливань цін. Це дозволить зафіксувати вартість сировини на певний період і уникнути ризиків, пов'язаних із раптовими стрибками цін.

1.3. Інновації та заміна матеріалів. Пошук нових технологій та матеріалів, які можуть бути більш економічними або менш залежними від коливань на світовому ринку, може стати альтернативою. Наприклад, використання альтернативних матеріалів для ізоляції кабелів або заміна міді на інші метали у деяких продуктах може знизити залежність від традиційних сировинних ресурсів.

1.4. Рециклінг відходів. Впровадження процесів переробки мідних і полімерних залишків є не тільки дієвим напрямком зниження залежності підприємства від сировини, але і важливою складовою сталого розвитку, яка сприяє зниженню негативного впливу на довкілля, економії ресурсів і створенню додаткових джерел прибутку.

1.5. Оптимізація виробництва. Підвищення ефективності виробничих процесів і зменшення відходів сировини допоможе знизити витрати на

матеріали. Впровадження нових технологій виробництва та управління запасами може зменшити втрати і зробити компанію більш стійкою до змін вартості сировини.

1.6. Формування стратегічних запасів сировини. ПАТ «Одескабель» може створювати стратегічні запаси сировини в періоди, коли ціни є низькими, що дозволить уникнути необхідності купувати матеріали за високими цінами в періоди їх зростання.

2. Стратегічні напрямки зниження залежності від енергетичних ресурсів.

2.1. Інвестиції в енергоефективність. ПАТ «Одескабель» може зменшити енергоспоживання за рахунок модернізації виробничого обладнання та впровадження нових технологій, які дозволять оптимізувати використання енергії на всіх етапах виробництва. Впровадження енергоефективних рішень дозволить не лише зменшити витрати на енергію, але й підвищити екологічну відповідальність підприємства, що може бути важливим фактором для клієнтів та партнерів.

2.2. Перехід на альтернативні джерела енергії. Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна або вітрова енергія, може знизити залежність підприємства від традиційних постачальників електроенергії та газу. Встановлення сонячних панелей або інших джерел «зеленої» енергії на виробничих потужностях допоможе зменшити витрати на енергію та мінімізувати вплив коливань цін на традиційні енергоносії. Крім економічної вигоди, такий крок підвищить екологічний імідж підприємства та відповідність новим екологічним стандартам.

2.3. Довгострокові контракти з постачальниками енергії. Підписання довгострокових контрактів на постачання електроенергії або газу за фіксованими цінами може допомогти стабілізувати витрати на енергоресурси та захистити підприємство від різких коливань цін на ринку. Така стратегія дозволить йому більш ефективно планувати витрати на енергоресурси та уникнути ризиків, пов'язаних з несподіваним підвищенням цін.

2.4. Створення власних енергетичних потужностей. Створення власних невеликих електростанцій або генераторів, може стати резервним джерелом енергії для виробничих потреб, що забезпечить стабільність виробництва навіть у випадку перебоїв у централізованому енергопостачанні. Це може бути особливо корисним в умовах кризових ситуацій або перебоїв у постачанні електроенергії.

2.5. Планування енергоспоживання. Впровадження систем моніторингу та управління енергоспоживанням дозволить краще контролювати використання енергії та визначати можливості для її економії. Оптимізація енергоспоживання допоможе зменшити витрати без шкоди для виробничих процесів.

3. Стратегічні напрямки протидії міжнародній конкуренції.

3.1. Інновації та підвищення якості продукції. Для боротьби з міжнародними конкурентами ПАТ «Одескабель» може інвестувати у новітні технології та інноваційні продукти, які відповідатимуть найвищим світовим стандартам і пропонуватимуть клієнтам унікальні рішення. Підвищення рівня автоматизації та модернізації виробництва також допоможе знизити собівартість продукції, що дозволить компанії залишатися конкурентоспроможною в умовах тиску на ціни.

3.2. Розширення присутності на міжнародних ринках. ПАТ «Одескабель» може активно розширювати свою присутність на нових експортних ринках, зосереджуючись на регіонах, де є менша конкуренція або потреба у спеціалізованих кабельних рішеннях. Це може зменшити тиск з боку міжнародних гравців на внутрішньому ринку. Створення стратегічних партнерств з локальними дистриб'юторами та виробниками може полегшити вихід на нові ринки та підвищити доступність продукції.

3.3. Маркетингові інвестиції та побудова бренду. Підвищення впізнаваності бренду та інвестиції у маркетинг можуть допомогти ПАТ «Одескабель» утримувати конкурентні позиції. Розширення присутності на міжнародних виставках, конференціях та у медіа може привернути увагу нових клієнтів. Активна робота над позиціонуванням підприємства як постачальника

високоякісної продукції, з наявністю міжнародних сертифікатів та екологічних стандартів, може зміцнити репутацію.

3.4. Диверсифікація продукції. Розробка нових спеціалізованих продуктів або продуктів з доданою вартістю може допомогти відрізнити підприємство від міжнародних конкурентів та уникнути прямої цінової конкуренції. Пропонування індивідуальних рішень для клієнтів у конкретних галузях, таких як телекомунікації або енергетика, дозволить зайняти нішеві ринки, де конкуренція менша.

4. Стратегічні напрямки підвищення диверсифікації ринків.

4.1. Розширення географічної присутності. ПАТ «Одескабель» може активно працювати над виходом на нові ринки збуту в регіонах, де попит на кабельну продукцію зростає або де конкуренція менша. Це можуть бути країни ЄС, Північної Америки, Азії чи Африки, які демонструють стабільне економічне зростання та потребують сучасних кабельних рішень. Збільшення кількості експортних напрямків дозволить зменшити ризик залежності від окремих ринків і стабілізувати продажі в разі непередбачених змін у геополітичній або економічній ситуації.

4.2. Диверсифікація клієнтської бази. Залучення нових клієнтів, особливо з різних галузей, може допомогти знизити ризики, пов'язані з втратою великих контрактів або клієнтів. ПАТ «Одескабель» може зосередитися на розробці індивідуальних рішень для різних галузей, таких як енергетика, телекомунікації, транспорт чи будівництво. Активна робота з малим та середнім бізнесом може також підвищити стабільність доходів підприємства та зменшити залежність від великих контрактів.

4.3. Впровадження нових продуктів. Створення нових, високотехнологічних продуктів або рішень для спеціалізованих ринків допоможе розширити асортимент і задовольнити потреби клієнтів на нових ринках. Інвестиції в дослідження та розробки можуть сприяти розвитку продукції для нових галузей або ринків. Зокрема, ПАТ «Одескабель» може розглянути можливості для виробництва кабельної продукції для ринку

електромобілів, сонячної енергетики або «розумних» будинків, що може стати новим напрямком розвитку.

4.4. Участь у міжнародних виставках та форумах. Активна участь у міжнародних виставках та галузевих заходах допоможе підвищити впізнаваність бренду ПАТ «Одескабель» на світовому ринку та залучити нових партнерів і клієнтів. Присутність на таких заходах дозволяє отримувати інформацію про потреби різних ринків та адаптувати свою продукцію до нових умов.

4.5. Використання торговельних угод та інструментів підтримки експорту. ПАТ «Одескабель» може скористатися перевагами торговельних угод між Україною та іншими країнами (наприклад, Угода про асоціацію з ЄС) для полегшення виходу на нові ринки. Використання таких інструментів дозволить знизити митні бар'єри та полегшити доступ до нових ринків. Державні програми підтримки експорту також можуть бути корисними для зменшення ризиків та пошуку нових партнерів.

5. Зниження залежності від державного регулювання.

Найбільш дієвим шляхом зниження залежності ПАТ «Одескабель» від державного регулювання є адаптація до змін у регуляторному середовищі. Для цього керівництво підприємства повинно активно стежити за змінами у законодавстві та заздалегідь готуватися до нових вимог, інвестуючи в модернізацію виробництва та сертифікацію продукції відповідно до нових стандартів. Активна взаємодія з галузевими асоціаціями та державними органами може допомогти краще розуміти напрямки регуляторних змін та адаптувати свою стратегію.

3.3 Економічне обґрунтування заходів щодо зниження витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель»

Продукція ПАТ «Одескабель» характеризується високою матеріалоємністю. Протягом останніх п'яти років витрати на сировину і матеріали становили в середньому 75% від операційних витрат. Значна частина

матеріальних витрат на підприємстві випадає на відходи сировини та матеріалів, що є типовим для кабельної промисловості. У 2023 році їхня частка сягнула 9,4% від загальної суми поточних витрат, а в окремі роки аналізованого періоду цей показник перевищував 11%. До одного з ефективних напрямків скорочення відходів при виробництві кабелю відноситься впровадження рециклінгу відходів. Рециклінг – процес переробки відходів у матеріали, які можна використовувати повторно – є ключовим елементом циркулярної економіки.

Впровадження процесів переробки мідних і полімерних залишків є важливою складовою сталого розвитку, яка сприяє зниженню негативного впливу на довкілля, економії ресурсів і створенню додаткових джерел прибутку.

На даний час ПАТ «Одескабель» щорічно продає значну кількість відходів мідного кабелю по середній ціні 76775 грн. за 1 тону. При цьому підприємство закупляє великі обсяги міді і полімерів (включаючи полівінілхлорид, поліетилен, поліпропілен, термопластичний поліуретан та ін.). При цьому досвід багатьох європейських підприємств кабельної галузі свідчить про високу ефективність впровадження рециклінгу відходів.

З метою організації в ПАТ «Одескабель» переробки мідних і полімерних відходів кабельного виробництва ми пропонуємо придбати автоматизовану лінію VACUREMA (країна виробник – Австрія). Вартість лінії (включаючи витрати по її транспортуванню та налагодженню) складають 42717 тис. грн. Дана лінія забезпечує збереження властивостей матеріалів завдяки технологіям низькотемпературного гранулювання. Для обслуговування лінії потрібні 2 оператори у зміну. Підготовку останніх здійснює підприємство-виробник. Технічні характеристики лінії VACUREMA надані в табл. 3.1.

Розрахунки з оцінки економічної ефективності впровадження в ПАТ «Одескабель» рециклінгу відходів мідного кабелю включають наступні етапи:

- визначення собівартості переробки річного обсягу відходів;
- визначення недоотриманого доходу від реалізації відходів на сторону;
- розрахунок вартості закупівлі порівняльних обсягів сировини по цінам 2023 року;

- розрахунок економії витрат на основну сировину;
- визначення терміну окупності додаткових капітальних витрат.

Вихідні дані для здійснення зазначених розрахунків представлені в табл.

3.1.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для оцінки економічної ефективності впровадження в ПАТ «Одескабель» рециклінгу відходів кабелю

Найменування показника	Одиниця виміру	Значення показника
Ціна продажу 1 тони відходів мідного кабелю з ізоляцією	грн./тона	76775
Річні обсяги продажу відходів мідного кабелю з ізоляцією	тон	313,7
Річний обсяг міді, виробленої з відходів	тон	249,0
Річний обсяг полімерів, вироблених з відходів	тон	40,1
Середня ціна 1 тони мідної катанки	грн./тона	363125
Середня ціна 1 тони полімерних матеріалів для ізоляції кабелів	грн./тона	92220
Капітальні витрати на придбання лінії VACUREMA	тис. грн.	42717
Годинна продуктивність лінії VACUREMA	т/годину	0,28
Енергетична потужність двигунів на лінії VACUREMA	кВт	32
Річна норма амортизації	%	20
Кількість операторів, що обслуговують лінію	осіб/зміну	2
Місячна заробітна плата оператора	грн.	18640
Відрахування на соціальні заходи	%	22
Вартість 1 кВт-години	грн.	4,32
Річні витрати на ремонтне обслуговування лінії	тис. грн.	126,4
Ставка податку на прибуток	%	18
Повна собівартість реалізованої продукції у базовому році	тис. грн.	1760532
Загальна витратоємність реалізованої продукції у базовому році	коп.	96,89
Обсяг реалізованої продукції у базовому році	тис. грн.	1817076

*Розрахунки
економічної ефективності впровадження
рециклінгу відходів мідного кабелю*

1. Річний дохід від продажу відходів мідного кабелю:

$$76775 * 313,7 / 1000 = 24081,4 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Вартість міді, виробленої з відходів мідного кабелю:

$$249,0 * 363125 / 1000 = 90435,6 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Вартість полімерів, вироблених з відходів мідного кабелю:

$$40,1 * 92220 / 1000 = 3702,5 \text{ (тис. грн.)}$$

4. Вартість сировини, виробленої з відходів мідного кабелю:

$$90435,6 + 3702,5 = 94138,1 \text{ (тис. грн.)}$$

5. Річне завантаження лінії VACUREMA:

$$313,7 / 0,28 = 1120 \text{ (годин)}$$

6. Річне споживання електроенергії:

$$1120 * 32 = 35847 \text{ (кВт-годин)}$$

7. Вартість річного обсягу електроенергії, що споживає лінія VACUREMA:

$$35847 * 4,32 = 154,9 \text{ (тис. грн.)}$$

8. Річна сума амортизаційних відрахувань від вартості лінії:

$$42717 * 20 / 100 = 8543,4 \text{ (тис. грн.)}$$

9. Річні витрати на утримання і експлуатацію лінії:

$$8543,4 + 126,4 = 8824,7 \text{ (тис. грн.)}$$

10. Річні витрати на оплату праці операторів з відрахуваннями на соціальні заходи:

$$18,64 * 2 * 12 * (1+22/100) = 545,8 \text{ (тис. грн.)}$$

11. Вартість переробки річного обсягу відходів:

$$8824,7 + 545,8 = 9370,4 \text{ (тис. грн.)}$$

12. Вартість переробки річного обсягу відходів з урахуванням неотриманого доходу від їх альтернативного використання:

$$9370,4 + 24081,4 = 33451,9 \text{ (тис. грн.)}$$

13. Річна економія поточних витрат:

$$33451,9 - 94138,1 = -60686,2 \text{ (тис. грн.)}$$

14. Збільшення чистого прибутку за рахунок впровадження заходу:

$$- (-60686,2 * 0,82) = 49762,7 \text{ (тис. грн.)}$$

15. Термін окупності капітальних витрат на впровадження заходу:

$$42717 / 49762,7 = 0,86 \text{ (року)}$$

16. Сума річного економічного ефекту:

$$49762,7 - 0,2 * 42717 = 41219 \text{ (тис. грн.)}$$

17. Повна собівартість реалізованої продукції з урахування впровадження заходу:

$$1760532 - 60686,2 = 1699846 \text{ (тис. грн.)}$$

18. Загальна витратоємність реалізованої продукції з урахування впровадження заходу:

$$(1699846 / 1817076) * 100 = 93,55 \text{ (коп.)}$$

19. Зниження загальної витратоємності продукції за рахунок впровадження заходу:

- абсолютне:

$$93,55 - 96,89 = -3,34 \text{ (коп.)}$$

- відносне:

$$(-3,34 / 96,89) * 100 = - 3,45 \%$$

Результати виконаних розрахунків узагальнені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Показники економічної ефективності впровадження
рециклінгу відходів мідного кабелю

Найменування показника	Одиниця виміру	Значення показника
1. Річна економія поточних витрат	тис. грн.	60686
2. Витратоємність реалізованої продукції у базовому році	коп.	96,89
3. Витратоємність реалізованої продукції з урахування впровадження заходу	коп.	93,55
4. Зниження витратоємності продукції		
- в абсолютному виразі	коп.	3,34
- у відносному виразі	%	3,45
5. Збільшення річної величини чистого прибутку	тис. грн.	49763
6. Сума капітальних витрат на впровадження заходу	тис. грн.	42717
7. Термін окупності додаткових капітальних витрат	років	0,86
8. Сума річного економічного ефекту	тис. грн.	41219

Результати проведених нами розрахунків (табл. 3.2) показали, що впровадження в ПАТ «Одескабель» рециклінгу відходів мідного кабелю забезпечить зниження витратоємності продукції на 3,34 коп. або на 3,45 %. Це, у

свою чергу, дозволить збільшити на 49 млн. 763 тис. грн. чистий прибуток від реалізації продукції. Термін окупності додаткових капітальних витрат, необхідних для впровадження заходу, складе всього лише 0,86 року. Таким чином, можна зробити висновок про високу економічну ефективність і доцільність впровадження рециклінгу відходів мідного кабелю на аналізованому підприємстві.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи дослідження, акцентуємо увагу на основних результатах та висновках, що дозволяють повною мірою оцінити наявні резерви зниження витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель».

Зниження витратоємності продукції є одним з найважливіших напрямків підвищення ефективності діяльності підприємств кабельної промисловості, ключовим фактором забезпечення їх конкурентоспроможності та ринкової стійкості. Це і обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Об'єкт дослідження – ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» – є флагманом вітчизняної кабельної промисловості. Підприємство має великий потенціал стати ключовим учасником не лише на внутрішньому ринку кабельної продукції в Україні, але й за її межами.

З 2019 р. по 2023 рік ПАТ «Одескабель» спостерігалися значні зміни у динаміці ключових показників результативності виробничо-господарської діяльності підприємства в окремі періоди діяльності підприємства. Причому, як за напрямком, так і за інтенсивністю змін. Так, з 2019 р. по 2021 рік спостерігалось суттєве поліпшення останніх. І це стосується всіх (без виключення) кількісних і якісних показників діяльності підприємства. А саме, обсягів реалізованої продукції, ефективності використання виробничих ресурсів, фінансових результатів і показників рентабельності продукції й активів підприємства.

У 2022 році спостерігалася різноспрямована динаміка зазначених показників. Зокрема, відмічається суттєве зниження ефективності використання ресурсної бази за показниками середньорічного виробітку, фондівіддача і оборотності обігових коштів. Проте, незважаючи на негативну динаміку зазначених показників, у 2022 році відмічається зниження витратоємності продукції, що обумовило покращення фінансового результату від реалізації продукції й підвищення рентабельності продукції. Однак значне погіршення чистого фінансового результату від господарської діяльності, яке відмічається в

ПАТ «Одескабель» у 2022 році, призвело до збитковості господарської діяльності підприємства.

У звітному 2023 році 16-ти відсоткове зростання обсягу реалізованої продукції обумовило значне підвищення продуктивності праці, фондівіддачі та оборотності обігових коштів підприємства. Проте, незважаючи на суттєве підвищення ефективності використання виробничих ресурсної підприємства, у звітному році відмічається значне погіршення (у порівнянні з 2022 роком) фінансових результатів від реалізації продукції й господарської діяльності. Це, у свою чергу, обумовило суттєве зниження рентабельності продукції й активів підприємства.

Аналіз фінансового стану ПАТ «Одескабель» виявив край низький рівень ліквідності активів та високий ступінь фінансового ризику підприємства, який спостерігається протягом усього аналізованого періоду.

У складі стратегічних напрямків зниження витратоємності продукції промислового підприємства одно з ключових місць займає скорочення накладних витрат на одиницю продукції. І, в першу чергу, адміністративних витрат. Проте в ПАТ «Одескабель» протягом аналізованого періоду (за винятком 2020 року) склалася стійка тенденції зростання зазначених витрат. Наслідком останньої стало зростання частки адміністративних витрат у повній собівартості реалізованої продукції, що слід розглядати як негативне явище.

При цьому динаміка витрат на суттєво поступалася динаміці адміністративних витрат і повної собівартості реалізованої продукції, що призвело до зменшення їх частки у повній собівартості реалізованої продукції. З огляду на специфіку комерційної діяльності підприємств кабельної галузі в умовах високої конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках, дану динаміку витрат на збут у ПАТ «Одескабель» слід вважати негативним явищем.

Проведений аналіз виявив зростання витратоємності продукції за всіма частковими показниками. Так, рівень матеріалоємності продукції збільшився на 1,34 коп. (1,72 %), зарплатоємності – на 1,24 коп. (8,42 %), амортизоємності – на 0,51 коп. (25,09 %). Це призвело до зростання загальної витратоємності

продукції.

Проведений з використанням методів математичного моделювання аналіз показав, що на підприємстві склалася тенденція зростання вказаного показника. Проведені нами розрахунки показали, що за збереженням складеної тенденції рівень витрат на 1 гривню реалізованої продукції ПАТ «Одескабель» у 2024 році порівняно з 2023 роком зросте на 5,44 копійок, або на 5,62 %, і становитиме 102,33 копійки.

Для зміни цієї тенденції колективу підприємства необхідно постійно працювати над пошуком резервів зниження витратоємності продукції, а також впроваджувати дієві заходи для їх мобілізації.

Проведений в роботі SWOT -аналіз показав, що ПАТ «Одескабель» має значний потенціал для подальшого розвитку за рахунок використання ринкових можливостей, таких як вихід на нові ринки, збільшення попиту на інноваційну кабельну продукцію та участь у масштабних інфраструктурних проектах. Розвиток технологій, активна робота над інноваціями та стратегічні партнерства можуть стати ключовими факторами для досягнення довготривалого успіху компанії.

При цьому слід звернути увагу на багатогранність та різноманітність існуючих загроз. Тому дуже важливо, щоб ПАТ «Одескабель» було готово до реагування на ці загрози шляхом розробки стратегії управління ризиками, адаптації до змін в ринковому середовищі та інвестування в інновації та технології. Це дозволить підприємству зберегти конкурентоспроможність та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

Ключове значення в управлінні динамікою витратоємності продукції в ПАТ «Одескабель» має визначення стратегічних напрямків її зниження. До складу останніх, які визначені за результатами проведеного SWOT-аналізу, входять: зниження залежності від вартості сировини, зниження залежності від енергетичних ресурсів, посилення протидії міжнародній конкуренції, підвищення диверсифікації ринків, зниження залежності від державного регулювання.

Продукція ПАТ «Одескабель» характеризується високою матеріалоемністю. Протягом останніх п'яти років витрати на сировину і матеріали становили в середньому 75% від операційних витрат. Значна частина матеріальних витрат на підприємстві випадає на відходи сировини та матеріалів, що є типовим для кабельної промисловості. У 2023 році їхня частка сягнула 9,4% від загальної суми поточних витрат, а в окремі роки аналізованого періоду цей показник перевищував 11%. До одного з ефективних напрямків скорочення відходів при виробництві кабелю відноситься впровадження рециклінгу відходів. Рециклінг – процес переробки відходів у матеріали, які можна використовувати повторно – є ключовим елементом циркулярної економіки.

Впровадження процесів переробки мідних і полімерних залишків є важливою складовою сталого розвитку, яка сприяє зниженню негативного впливу на довкілля, економії ресурсів і створенню додаткових джерел прибутку. З метою організації в ПАТ «Одескабель» переробки мідних і полімерних відходів кабельного виробництва ми пропонуємо придбати автоматизовану лінію VACUREMA (країна виробник – Австрія).

Результати проведених нами розрахунків показали, що впровадження в ПАТ «Одескабель» рециклінгу відходів мідного кабелю забезпечить зниження витратоемності продукції на 3,34 коп. або на 3,45 %. Це, у свою чергу, дозволить збільшити на 49 млн. 763 тис. грн. чистий прибуток від реалізації продукції. Термін окупності додаткових капітальних витрат, необхідних для впровадження заходу, складе всього лише 0,86 року. Таким чином, можна зробити висновок про високу економічну ефективність і доцільність впровадження рециклінгу відходів мідного кабелю на аналізованому підприємстві.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України № 436 – IV від 16.01.2003 Звід Кодексів Законів України. К.: Українське агентство інформації та друку «Рада», 2007. 800 с.
2. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності – Затверджено Наказом Міністерства економіки України 02.03.10 № 226. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME02094>
3. Національні стандарти бухгалтерського обліку: нормативна база. 6-те вид., доп. Х.: Фактор, 2000. 208 с.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз : монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
6. Артамонова Н. С., Акулюшина М. О. Управління витратами. : навч. посіб. / Н. С. Артамонова, М. О. Акулюшина. К : Центр учбової літератури, 2019. 116 с.
7. Ахновська І. О., Болгов В. Є. Управління витратами: навчальний посібник / І. О. Ахновська, В. Є. Болгов. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 156 с.
8. Біла О. Г. Управління витратами підприємства: теорія та практика / О. Г. Біла, І. Л. Боднарюк, Т. В. Мединська. Львів: ЛКА, 2012. 200 с.
9. Богачова А. В. Передумови створення центрів відповідальності за формування собівартості на промислових підприємствах. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 1. С. 10–12.
10. Бойчик І.М. Економіка підприємства : Навчальний посібник: К. Атака, 2004. 480 с.
11. Волинець Л. Методика проведення аналізу операційних витрат підприємства. <http://vtei.edu.ua/doc/24032021/5/2.pdf>.

12. Германенко Л. М. Витрати як економічна категорія та об'єкт обліку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2015. № 2. С. 26–33.
13. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 534 с.
14. Грінченко Р. В. Аналіз компонент середовища функціонування підприємства// Науковий вісник МГУ. Серія: Економіка і менеджмент. – Одеса. 2017. Випуск 27. Частина 2. С. 9–12.
15. Грінченко Р., Кошельок Г., Тарасова Ю. Інструментарій впровадження бізнес-інжинірингу на підприємствах. Галицький економічний вісник. 2021. Том 73. № 6. С. 78-89.
16. Грінченко Р. В. Прикладні аспекти та інструменти попереднього етапу оптимізації бізнес-процесів на основі бізнес-інжинірингу. Бізнес-інжиніринг та оптимізація підприємницької діяльності: монографія/ за заг. наук. ред. О. Г. Янкового. Одеса, 2021. 318 с.
17. Гуль І. Г. Аналіз витрат на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг) підприємства [https:// repository.ldufk.edu.ua/bitstream/ 34606048/ 24678/1/ %D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_7.pdf](https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/24678/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_7.pdf).
18. Данилко В. К., Кушніренко О. М., Марченко К. С. Управління витратами: Навч. посібник. К.: Каравела, 2012. 2016 с.
19. Дерій В. Термін «витрати» та його трактування для потреб обліку і контролю. Галицький економічний вісник. 2010. № 1(26). С. 154-160. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/605/2/TNTUB_2010_v26_No1-V_Deriy-The_term_costs_and_its_treatment_for_accounting__154.pdf.
20. Економічний аналіз. Основи теорії. Комплексний аналіз господарської діяльності організації: підручник: за ред. Н. В. Войтоловський, А. П. Калініної, І. І. Мазуровой. 2011 р. https://stud.com.ua/87051/ekonomika/ekonomichniy_analiz.
21. Єлець О. П., Бірюк А. І. Фактори та шляхи зниження собівартості. 2014. Режим доступу : https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_6_061.pdf.

22. Ємельянов О. Ю., Курило О. Б. Показники відносного рівня витрат як інструмент аналізування ефективності діяльності підприємств. Економіка та суспільство. Вип. № 44. 2022. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства. <http://javalibre.com.ua/java-book/book/2911055>.
23. Єгупов Ю. А., Бабій О. М., Єгупова І. М. Факторний аналіз витратоемності продукції на підприємствах ресторанної індустрії. Економіка і суспільство. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1248>.
24. Єгупов Ю. А., Закар'ян Є. Ж. Особливості порівняльного аналізу конкурентоспроможності кабельної продукції. «Світ економічної науки. Випуск 11»: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. – Тернопіль, 2019. С. 10–14.
25. Єгупов Ю. А., Єгупова І. М. Місце плану за собівартістю продукції в системі тактичного планування. Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали дванадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 8 вересня 2023 р. Одеса: ОНЕУ, 2023. 671 с., ілл. (ст. 296–297).
26. Жадан М. І., Скидан О. О. Оптимізація структури витрат підприємства в собівартості послуг. Сталий розвиток економіки. 2015. №3. С. 221–227.
27. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник. К.: Кондор. 355 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.
28. Іванюта П. В. Управління ресурсами та витратами. 2-ге видання. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.
29. Ільків Л. А. Класифікація витрат виробництва як необхідна передумова об'єктивного обліку і дієвого контролю. Облік і фінанси АПК. 2007. № 1–2. С.105–108. <https://magazine.faaf.org.ua/klasifikaciya-vitrat-virobnictva-yak-neobhidna-peredumova-ob-ektivnogo-obliku-i-diyovogo-kontrolyu.html>.
30. Коба О. В., Миронова Ю. Ю. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. Причорноморські економічні студії. Вип. 4. 2016. С. 99-103. <http://bses.in.ua/journals/2016/4-2016/23.pdf>.

31. Колеснікова О., Гуцаленко Л., Марчук У. Управлінський облік. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2020. 370 с.
32. Кошельок Г. В., Єгунов Ю. А., Тарасова Ю. А. Факторний аналіз витрат на збут підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2022. Вип. 2 (35). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/2022>.
33. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г., Когут У. І. Управління витратами на підприємствах : навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, У. І. Когут. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 244 с.
34. Кулакова, А. Ткаченко, М. Разно. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку, 1(8), 40-48. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-05>.
35. Купріна Н. М. Розвиток управлінського обліку: історичний та практичний аспект / Н. М. Купріна, І. Рудюк // Економіка харчової промисловості. 2018. Т. 10, № 1. С. 87–95.
36. Куцик П. О., Бачинський В. І., Полянська О. А. Управлінський облік операційної діяльності підприємств оптової торгівлі: монографія [за заг. ред. проф. П. О. Куцика]. Львів: Видавництво «Растр-7», 2015. 312 с.
37. Літвінов О. С., Журенко А. Проблеми визначення сутності економічної ефективності. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. 2017. №6 (248). С. 67–81. URL: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/files/archive/nv_6_\(248\)_2017.pdf](http://n-visnik.oneu.edu.ua/files/archive/nv_6_(248)_2017.pdf).
38. Літвінов О. С. Фактори енергоємності продукції промислового підприємства: монографія / О. С. Літвінов. Одеса: ОНЕУ, 2006. 242 с.
39. Макалюк І. В., Круш П. В. Управління трансакційними витратами промислових підприємств: методологія і практика : монографія. К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. 300 с.
40. Міхальська О. Л., Швець В. Г. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат: монографія / О. Л. Міхальська, В. Г. Швець. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 228 с.

41. Орленко О. М. Інноваційна діяльність підприємств України та Одеської області як засіб збільшення продуктивності праці / Орленко О. М. // Бізнес Інформ. 2016. №2. С. 95-102.
42. Нападовська Л. В. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин. Бухгалтерський облік і аудит. 2019. № 8–9. С. 78–93.
43. Павлова Г. Є. Трансакційні витрати як інноваційний об'єкт обліку і контролю / І. П. Приходько, Г. Є. Павлова, М. К. Васюта // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: щорічник. Вип. 19: у 2 ч. Ч. 1/ за ред. М. В. Лазаровича. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. С. 121–129.
44. Подмешальська Ю. В., Феофанов Л. К., Абрамова І. С. Актуальні аспекти розподілу загальновиробничих витрат у системі обліку. Агросвіт, 2018. № 24. С. 54–59.
45. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: підручник; за заг. ред. С. Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2004. 528 с.
46. Семенова В. Г. Особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні / В. Г. Семенова // Інноваційна економіка : наук.-вироб. журн. 2017. №1-2 (67). С. 13–18.
47. Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. Управлінський облік : підручник / І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко. К : Центр учбової літератури, 2019. 792 с.
48. Фоміна О. В. Управлінський облік у торгівлі: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 468 с.
49. Хенсен Р., Мерієн М. Моувен, Небіл С. Еліас, Девід У. Сенков. Управлінський облік: пер. з англ. К. : Міленіум, 2002. 974 с.
50. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко // Харків, 2017. 166 с.
51. Цимбалюк Л. Г., Скричун Н. П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2011. № 3(15). С. 88-95.

52. Шкода Н. П. Вибір методів управління непрямими витратами / Н.П. Шкода // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. 2011. № 8 (162). Ч. 1. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
53. Шуміло О. С., Пакуліна А. А., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. Бізнес Інформ. 2020. №5. С. 306–311. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-306-311>.